

Erizkizundi irukoitzari Bizkaiak erantzun diona

«Gure urgazle ta lankideak oar bezale (dio erizkizundiaren itzauregileak), eritziak biltzeko arazo onek eraz egitekoa irudiaren, edozein eztela enetarako gai.» Ez da gezurra. Uitziko oyanik itsuenean yoalerik gabeko ardi zortzoia bilatzen erazago da, erizkizundi orotako galde batzuen erantzupena buru egiten baño.

¿Zeren nekea dugu bada ortan? Erantzuten dutena erne artu; artzen duguna, begiratuki liburura aldatu. ¡Ori besterik ezpaltz! Ortan ere utsegin diteke, baño ez agiz.

Esaten dutena erne artu. Ta erian erabiltzen ez den itza erikotzat eriztemaileak saltzen ba digu? Au maiz gertatzen da. Geroz, ez esan lankideari alako edo olako eritako izkuntza oker artu dulakorik: aurki oker esan diote, ta ala izanen da, ez bakan ere. Bestek egin-lanari fiakaitz izaten gaitzio, ta deustan balinbada, bai izkuntzaketa ortan. Bost lagun ari izan dire Galdakaoko mintzoa bilketan: orietatik iruek alde bana yo dute auren-aureneko erantzupenean: *arebea*, *arabea*, *arebia*. ¿Oker artu al dute? ¿Oker esan al dite? Zuzen esan eta zuzen artu izatea ere baliteke. Eri aundixkoetan, alegia, ba dire iru edo lau aldakuntze, ez erian sortuek, bai nondibait ekariek edo arotzenetarik itsatsiek.

Erixkaetan ere, gaur ari den erialdatze usuarekin, ez da bitxi, Bizkayan beintzat, angoxe emengoxe izkuntza naasigabe egotea ta artzea. Eri koxkoia duzu lbañuri. Sartu ninduzun etxe batean: ama bi

alabakin ziren; etzuten egundaño eritik aldegin: Alare, bein baño geigotan bakoitzak bere aldera yotzen zun: batak *biar*, besteak *biär*, besteak *bier* t. a.

Badugu geiago ere. Noribait bigarfenekoz ezer galdegiten banion, leen-galdea aszi e-tzen bezain geiegi gertatzen zen bigarrena. Ta erantzuleak begitartean ez-meza somatzen ba zidan, etzekien zer erantzun ere.

Baditugu ere itzen mingaera edo ebakiera iluna duten batzu: orieri galdeago ta okefago. Baditugu azkenik tarteko vocal batzu, ez *a* ta ez *e*, ez *e* ta ez *i*, ez *o* ta ez *u* direnak. Oriek diren bezala artzerik ez digu erizkizundiak agintzen, ez da lan eraza ere; ortarako obe bai litzeke Rousseloten mintzo-langailua. Alarik ere, noiz edo bein egoki zen oararaztea, ta gañean bi ziztakorekin adirazi ditut (ä).

Lan au zaila dela agerian dago, ta ez dela aski aalak egiñ izatea. «Appareil phonétique» gerekira eramanen ba dugu ere, eritafak askotan ez du bere baitarik itza yalkiko, yalkiarazi egin bearko zaio: ara or lana.

Baño lan au ¿alperikakoa ote da? — Ez naski. Academiaren xedeari etxeke bear gaitzio: «euskaltzaindiak bere erabakiak erotsuago ar ditzan». Ontarako, alegia, ez da bear beareko, itz au edo aldakuntze ori *antxe ementxe* esaten dela yakitea; balin ba da, ezta *antsu ementsu* esaten ote den ere. Bizkaian esaten direla yakitearekin naikoa dirudi. Baliteke Bizkaian diren aldakuntze guzi-guziek ez bilatu izatea (ez dute bakar oriek bear askorik egiñen); baño bildu dituguñ oriek dire, iñolaz ere, Bizkaian usuenik entzuten diranak. Au aski zaio Academiari bere erabakietarako.

Geroz ez da alperikako lana; funtsezko lana iza-

nen da norbaitentzat, gutartekoren batek yaramon egiten ezpadio ere.

Ara eñiak zer dion: onustean ez dezaguke utzi eñia auñerakoan; uzten dunak gaitzusteian utzi bearko du. Zorioneko lingüística ontan, buru bezainbat aburu dire, iñon ba da: eñia oso trakets ez ba doaye, eñiak ere bere burua ba du. Oni yañaitztea litzeke, askok amestu duten batasunerako alderdirik egokiena.

Nik zazpi aalak egin ñut bilaketa ontan. Batzutan utsegin ba dut ere, lan onek zerbait balioko al du «Atlas lingüístico» egiten deño.

NIKOLAS ORMAETXEA.

I. ITZEN OTSA

a + a

A) Areba.

AÑABEA

Biñ, Dim, Zean, Lemon, Yufe, Orozk, Bedi, Laukar, Luyu.

AÑABĒA

Berang, Lezam, Derio.

AÑABE

Getx, Laukin, Leyu, Gorliz, Maruri.

AÑABIE

Morga, Añieta.

AÑEBEA

Zean, Llod, Galdak, Arteã, Orozk, Zamud, Sondik.

AÑEBIA

Garay, Buy, Lafabez, Oñat, Aretxab, Ermua, Meñak, Durang, Mondrag, Elget, Gizab, Mundak, Mendex, Añankud, Mñrabi, Mungi, Aulest,

AĀEBIE 57 efitan (geienetan)

Buy, Afazu, MaĀab, Ispast, Kortez, Otxand, Berm, Muru, Muxik, Ondaf, Ibaŀur, Abad, Martsā, BeĀiu, Aramay, Gauteg, Nabarn, Eloŀ, Gopeg, Apata, MaĀar, Akost, Afazol, Pedern, Bedaro, Amorot, Axang, Nafaŀate, GoĀib, Izurz, Mark-Etx, Legut, Plenzi, Muruet, Baki, Estab, Aspe m, Aspe b, Eribe, Zaldibar, Zaraf, Foru Fika, Ibaŀang, Yufet, Etxag, Gamiz, Ea, BeĀiz, Markin, Maurg, Ubid, Gautza, BegoĀ, Arbaz, Mendaf, Gorozi.

AĀEBIĀ

Lekeit, Prux.

AĀEBI

Elantx:

AĀEBE

Erandio, Lemoniz, Gatika.

AĀEBA

BaĀika, Plenzia, Urduliz.

a + a: B)

AĀEBAK

Zazpi ez beste efi guzietan (99-tan).

AĀEBAAK

Aretxab (auzoetan), Orozko (olarte), Āodio.

AĀABAK

Galdakao, Lemua, Laukariz, Zeanuri.

a + a: Z)

AMA (kristauna)

Iru ez beste efi guzietan.

AMEA

Laukariz, Lemona, Zeanuri.

AMEA (txoriena)

Āodio.

AMIA (txoriena)

Foru, Orozko, Amoroto, Oñati, Aretxab, Aramayo, Kortezubi, Galdakao, Lekeitio, Aulesti, Mondran.

AMIE

Zaldibar, Bermeo, Axangiz, Buya.

Oar.—Itza bakafa galde ezkeroko *amia* esafen due, baño ez naski esaldi luze-goan. Itz geigoren artean egindako galdearen erantzunak, bestetara yotzen du.

AITIA (txoriena)

Foru, Orozko (Olate), Amoroto, Aramayo, Aulesti, Mondran, Lekeitio, Galdakao.

AITIE (txoriena)

Axangiz, Bermeo.

Oar.—Efi batzutan ez da esaten *amia* edo *amie* baizik.

D vocal artean A)

EDO

Durungalde ta Gipuzkoaldean, 22 efitan bakafetan *ero*; oso gutxitan *eo*; gañerako guzietan *edo* (78 efitan).

BATEN BAT iru edo lau efitan

D vocal artean B)

Edan. . . .	75 efitan
Eran. . . .	28 »
Ean	0 »

Z) EUKI efi guziantantsu

AUKI

Nafafate, Begoña, Buya.

EUKIN

Begoña, Zarafamo, Mundaka.

OKIN

Mundaka, Bermeo.

OKI

Mundaka.

Oar.—Lekeifion, Mundakan, Bermeon f. a. ifasgizonak *eran*, legortafak *edan*.

E + a: A)

BEAR. . . 29 efitan

(Txoriefin, Bilbao - ingurun, Bilbaoko ifasegian, Afatian, Orozkon).

BJAR. . . 22 efitan

(Markinaldeko ta Gernikaldeko ifas-egian; Gipuzkoaldean, eta Durangaldean).

BIER. . . 53 efitan bafatuki. (Au da geienik esaten dena).

BEER

Lemoniz.

BIGER = lana

Golibar.

Oar.—Tarteko vocalak ez dituf ipiñi. Galde au ere zaila da, ta ez diot etsitzen erantzunari. Befifu'n *bier* esan zidan eriztemalleak; baño «arifeketan berba egiten dabeniën» ez dute bier, ez biar esaten. «Josepa» galdetuta: «se bisu» erantzun zion nextak.

E + a: B)

LUZIA. . . 24 efitan

(Txoriefin, Bilbao inguruko efi batzutan, Gipuzkoaldean, Markinaldean).

LUZIE. . . 53 efitan (geienetan).

LUZIÄ (a e antzera) lau edo bost efitan.

LUZEA. . . 9 efitan.

(Galdakaon, Lemuan, Afatian)

LUZEE. . . , 13 efitan.

Bilbao'ko ifas-egiko ta inguruko efitan).

LUZII. . . 2 efitan

(Ibafangelu, Elentxu).

F

Pilipe ta *Kape* ta olakoak esateko bildufek ematen die. Erdarazko f agitz entzuten da: Fueruak, fueruek, fueruk, furuk, foruk eta abar. *Porua*, efa, onela esaten bide da.

Poruak 7 efitan bildu dire: Amoroto'n, Ibañuri'n, Nabafiz'en, Gefikaitz'en, Axangiz'en, Golibar'en.

Pelipe, Pilipe, Pīlīpe (p-rekin)... 74 efitan.

GAŖAPOIE

Martsâ, Bedarona, Ea. (Beste guziek gafafōia, gafafōie.)

KAPE

Kafe orde z Kape ez dut entzun Bizkayan: aurki esanen da. Afotzarekin ari diranean baño, beren baitatik esateko egokigōia da p ori.

G vocal artean

EGUN EDERĀ

Lau efitan ez besteetan ederki ebaki didate esaldi au Bizkai osoan «*egun edeĀ*».

EUN EDERĀ. . . 4 efitan

(Martsâ, Mañaria, Elofio, Ondafoa).

Lo dago... 3 efitan. (Kortezubi, Orozko (Olarate), Lafabetzu); beste guzietan *lo dao* ta *lo dau*.

I vocal-aufean: A)

Jan...	43	efitan	(Markinaldean, Gipuzkoaldean).
Yan...	45	»	(Afati, Txoriefi, Gernik, Bilbaoko iñas-egin).
Dxan...	15	»	(bañatuki).
Xan...	1	»	Meñakan. ¿Dxan ez ote da?

B) (Bizkaieraz)

Jakik...	14	efitan	(Marki, Gip-aldera).
Dxakik...	23	»	(Gernikaldera usuenik).
Xakik...	2	»	(Meñaka, Zaldibar) (1).
Ďakik...	19	»	(Txoriefin agitz).

(1) Efi oriek ez nitun nik erabili.

I + a

Egie	25	efitan (Txorier'in maizenik).
Egidxe	47	» (bafatuki) (lautan bakafik a-rekin).
Egixe	8	»
Egixa	3	» (Aretxab, Mondran, Ermua).
Egiye	15	»
Egii	4	» (Maruri, Gorliz, Berango, Leyoa).

I + G: A)

Badire igurtzi, igusi, igurdi, igordi, igotxi t. a. G dutenak eta ez dutenak bakafik ipiñiko dituz, erizkizundiaren arira:

lurdi	3	efitan (Berango, Derio, Getxo).
Iortzi	1	» (Lekeitio).

Gañerako guziek g'rekin.

I + G: B)

Igesi	33	efitan.
lñesi	6	»
Iyesi	3	»
Idxesi	1	» (Martsâ).
lesi	1	» (Lekeitio).

Zenbait efitan ez dute berena (eskapa, edo kaf egin, kafa-ka, t. a.) baño aditzea dutenez erantzun dute naski bein baño geigotan.

Z)

Igo, igon, igen, eugun (Dima)	65	efitan g'rekin.
Iyon, iyen	7	»
Ion, ien	6	»
Idxon, idxen	16	»

I + I: A)

II.	24	efitan (Txorier'in eta Zigoitin geientsunak) Alare iĭa édo iĭe esaten due geienez.
Iĭ.		Gañerako guziek.

B)

Egiĭe	30	efitan. (Ez da au itz efitafa).
Egiĭaĭe, -ĭeĭe		(Martsâ, Aspe m, Mañaria).
Eiĭaĭe, -teĭe		(Abadiño, Apata, Añasola).
Eile		(Zaldibar'en).
Iĭe		(Lemuan).

I + L: Z)

Mutile . . .	20	efitan (Bilbao aldean, Afatian, Orozkon).
Neskatile . . .	9	» (au emenka).
Orkatfile . . .	12	«
Orkatxile . . .	1	» (Laukiniz'en).

Gañerako guziek Ī'rekin.

Oar. - Mutile esaten duenak ere *e* ofi beste vocala badafaio, *ī* dakar: mutile, neskatilea; baita *n* ba du ere; Argine, buruñea (Afatian).

I + L: D)

Zile . . .	17	efitan (Bilbao alde, Afati, Orozk, Zig.)
Ziñe . . .		Beste efi guzietan.

Oar.—Bizkayan kristauerenari ere ziñe esaten diote: guk zilbofa: alimalienari ziñe.

I + N

A) **Zazpina.** (Geien. zazpine).

<i>Zazpine</i> . . .	20	efitan (Bilb. ing. Afati, Orozk, Zig.)
<i>Zazpire</i> . . .	1	(Gantzaa).
Beste guzietan 106 taraño, zazpiña, zazpiñe (geien.), zazpiñan, zazpiñen, zazpitan, zazpitanen, zazpidan, zazpidanen.		

B) **Arin-arin** . . . 26 efitan (Bilb. ing. Afati, Orozk, Zig.)

Gañerakoetan 106 eraño ariñ-ariñ.

I + S

Isildu . . . 3 efitan (Ispast, Gizab. Lafabetz).
Beste guzietan ixildu, ixildu, ixildu, ixeldu, ixil, xil. Zenbait efitan ez da esaten ixildu, ixilik baño.

Zuritu . . . 44 efitan (Bilb. ing. Afati, Orozk; Zig.)

Zurixu . . . 4 » (Elentx, Berm, Ispast, Mungi.)

Zurifu . . . beste guzietan.

Geroz *f* dutenak 44

Ez dutenak 62

I + TS

Itsu . . . . . 42 efitan (naste)

Itzu . . . . . 36 » (»)

Itxu . . . . . 25 » (»)

Geroz *ts-* dunak 42

Ezak 61

I + TZ

- A) *Balitz* . . . geien geienak.
Balitz . . . 14 efitan (Gernikaldera maizenik).
Balizz . . . 1 (Muruetan).
Balits . . . 2 (Leyoa, Dima).
Baliteke . . . 1 (Erandio).

Tz-rekin 86 efitan. Tz au ez da oso garbia, baño gurearen alde samarekoa da.

- B) *Litzake*, litzeke, litzate, litzateke, litzete, litzeteke entzuten da safienik.
Tz-rekin . . . 47 efitan (Gipuzk. aldera geienak).
Leitz . . . 1 (Gopegin).
Leiteke, liteke, litike; litxake, litxate, litxateke, litxeke, litxeteke tz-rekin baño bakanago, ta naste.

I + Z

- A) Izan . . . . 18 efitan z-rekin, baño geienak izen, ezan, ezen.
Isen, isin, esen . 40 » (an emenka).
Ixan, ixen, ixin . 45 » (»).

Oar.—Izenari *usena* derizkiote Arakatdon, Afankudiân, Orozkon, eta beste non edo an.

- B) *Gizona bizirik* . . 0 efitan.
Gizona bizik . . 1 » (Gantzân).
Gizona bixirik . . 2 » (Plenzian, Marurin).
Gixona bixirik . . 55 » (bafatuki).
Z) *Zofiz beterik* . . 0 »
Zofix » . . 7 » (Bedaro, Lafab, Aspe m. Maruri, Lemoiz, Mendex).
Sofis beterik . . 99 »

II + d

- A) *Bildur* . . 53 efitan (maizenik Bilb. Ing. Txorief. Afati, Zig.)
Bilur . . 30 » (bafatuki).
Bil̄dur . . 7 »
Bil̄dur . . 4 »
Bil̄dur . . 6 »
B) *Il da*, il de 51 » (Bilb. ing. Afat, Orozk, Zig.)
Il ða, il ðe. 33 » (Gernik. Ald. geien; bestenaz naste).
Ī ða, ĩ ðe. 6 » (an emen).
Ī ða, ĩ ðe. 10 » »
Il dxe . . 2 » (Berm. bedaro).

IN + D

- A) *Indar*, inder... 55 efitan (geienik Bilb. ing.) (Txorief, Afat, Orozk, Zig).
Ind̄ar, in̄der... 39 » (naste, Gernik. ald. maizen).
Īnd̄ar, in̄der... 7 »
- B) *Ezin dau*, deu, du... 57 efitan (Lengotsuetan).
Ezin d̄au, d̄eu... 33 » (in̄der erantzun dutenetantsu).
Eziñ d̄au, d̄eu... 12 » (an emenka).

O + A

- A) *Besoa* 47 efitan (Bilb. ing. txorief, Afat, Orozk, Zig).
Besoba 1 » (Orozko-Zubiar).
Beaua, besue 48 »
Besoo 8 » (Berang, Getx, Leyo, Bafik, Gorl, Urdul, Marur, Lemoiz).
Besuu 1 » (Elentxuen).
- B) *Noa* 47 efitan (Lengotsuetan).
Noba 1 » (Orozk-zubi).
Noia, noie 23 » (Gañera *nue* batzutan).
Nua, nue 23 »
Noo 9 » (Lengotsuetan).
Nuu 1 » (Elentxu).

R vocal-artean

- A) *Gaur bere bai* 13 efitan (Bilb. ing, Orozk, Zig).
Gaur ber bai 3 » (Orozk-Ibañ-Tofezaf, Muru, Maurg).
Gaur (geur) be bai Gañerako efi guzietan.
- B) *Etxera (r'rekin)* Efi guzietantsu.
Etxea 6 efitan (Ubid. Befiz, Izurz, Abad, Apata, Aramayo).
Etxia 2 » (Mendex, Otxand).
Etzie 1 » (Begoñ).

Oar.—Bizkayan geienak *etxera* esaten dute, bafio ez gutxi *etsera*. Nere yaiotefian ba dire bi etxe: Etsai = Etsegarai, ta Ormetsai = Ormetse-garal. Nere azitofian ba da Goikotsea, ez Goikotxea. Aspaldiko etxea *zetse* ote zen?

ASIERAKO X TA Ī

Bizkayan *tx* dire. Alare talue = aplauso (ez ĩalue) Aspe Martsān bildu nun. -

Oñafiko izkuntza biltzen ari izan zenak *ĩafi*, *ĩakur*,

ĩuri entzun zitula dio, *txakur* ta *txuri*'az gañera. Umeen aoan baliteke; ¿bai ote gizon elduen aoan ere?

Txuri esan afen, beyei eragitean «*aida suri*» esan oi due.

TS

A) *Otsa ta utsa.*

Bizkayan ez ditute bereixten inon ere *otza utza*'tik Markiñetxebařin bestetan.

B) *Aberatsa.*

Bizkaya zabalean *aberatza* esaten da, gure *tz* onekin, Markiñetxebařin eta Golibařen baizik. Aufeneko efi ortako erizleak *s* ta *z*, *ts* ta *tz* guzi guziak ederki mingatu zitun; semeak orde (32 en bat urtekoa bera), maiz utsegiten zun. Golibarko erantzuleak banaka batzu besterik etzitun utsegin.

Z) *Diñotsut, dakartsut, esan deutsut, esan neutsun... ala dinotzut, dakartzut, esan deutzut eta nentzun?*

Erakuts-itz oetan *ts*'ri tinko dagozkion efiek 7 bakafak dire (Lařab, Meñak, Mendex Arbazegi, Ubid, Gantzã, Lekeit). Gañerakoak aldakor dire *ts*'tik *tz*'-ra.

{	dino —		{	neun —
{	diño —		{	neun —
{	dĩnu —	tsut, tzut, txut	{	nun — tzun, tsun
{	diñu —		{	no — tzen, tzan
{	dirau —		{	nu —
{	direu —			
{	deu —		{	dakar — —isut, tzut
{	do —	tsut, tzut	{	daka —
{	dau —			

Markiñetxebařin diñotsut, dakatsut, deutsut, neutsun. Beste efietan ez dute zuzen ebakitzen. Golibařen *neutsun*, baño gañerakoak *tz*'rekin.

U + a

- A) *Eskua* 11 eřitan (Gip. ald. geienak).
eskuba 1 » (Galdak).
eskube 1 » (Orozk-zub).
eskuu 10 » (Gatik, Berang, Urdul, Laukiz, Marur, Gorl, Leyo, Elentx, Erand, Getx).
eskuã 3 » (Izurz, Ea, Prux).
eskue Gañerako efi guzietan.

- B) *Eskuan* 10 efitan (eskua esaten dutenetan).
eskuun 16 » (Plenz, Luyu, Leyo, Ea, Elentx, Gorliz, Marur, Laukiz, Getx, Bañik, Gañik, Ibañang, Lemois, Urdul, Erand, Ondafu).
eskuin 1 » (Orozkon).
eskuen Gañerako efi guzietan.

AI + L

- Sailean, sailian, sailien 20 efitan (naste).
Sailian (Mendexan).
Saïen (Lemuan).

Oar.—Itz au apike entzun dut Bizkaian. Durangaldetik asi nintzen bada baño, arkitzen ezta, etsi egin nizun. Sailean /-rekin ¿iñon entzuten ote da?

A + EN

- Aen* edefa 1 efitan (Añazol).
aren » 1 » (Aspe m).
ain » 16 » (Txorieñ, Añat, Orozk, Zig).
añ » 1 » (Zaldibar).
aññ » Beste efi guzieian,

AI + S

- Maisu* 14 efitan (Baratuki).
Mesu 2 » (Berango, Leyo).
Meisu 1 » (Laukar).
Meixu 6 » (Foru, Marur, Meñak, Muxik, Gorl, Lauk).
Mexu 2 » (Bakio, Gorl).
Maistrue 5 » (Estab, Erib, Etxag, Napaf, Urdul).
Maixue Beste efi guzietan.

AI + T

- Aita*
Aite 31 efitan (Bilb. ing. Añat, Orozk, Zig).
aitxe 3 » (Mungi, Elentx, Bermeo).
aitxa 1 » (Mondr; bai aita ere).
añe 2 » (Bermeon (zañak), Bakion).
aña 1 » (Mendexan).
añe Beste efi guzietan.

AI + TZ

- Gaitza* 3 efitan (Oñat, Elget, Maurg).
gaitxa 2 » (Begoñ, Bedaro).
gatxa Gañerako guzietan.

AI + Z

<i>Aize</i>	1	efitan (Oñat)
<i>aixe</i>	36	» (Naste).
<i>axe</i>		Enparauetan.

EI + L

<i>ereile</i>	(Ez da agitz eritafa itz au)	1	(Lañab).
<i>eraile</i>		11	efitan (an emenka).
<i>ereile</i>		15	» (Naste).
<i>erele</i>		3	» (Kortezu, Zaldu, Mendat).
<i>eraintzalea</i>		1	» (Orozko-Tofezar).
<i>ereintzalea, e</i>		4	» (Muruet, Beñil, Ondafu, Muxik).
<i>eraintzalea</i>		4	» (Arteã, Zamud, Deri, Lezam).
<i>ereitzalea, e</i>		3	» (Añankud, Nabarn, Aspe bus).
<i>ereitaillea, ie</i>		6	» (Mañab, Golib, Mark-etx, Marki, Ernan, Arbaz).
<i>ereitaillea</i>		4	» (Apata, Afaz, Garai, Abadi).
<i>ereitaille</i>		2	» (Martsã, Aspe-Martsã).
<i>ereitzale</i>		1	» (Lemua).
<i>ereitzale</i>		1	» (Ibafu).
<i>ereitsalia, e</i>		2	» (Arantz-Afati, Aratzu).
<i>eile</i>		1	»

Ei + n

<i>Bein</i> (1)	. . . .	14	efitan (Bilb. ing., Afatin, geienik).
<i>Beñola</i>	. . . .		(Zenbait efitan ez da esaten, baño esaten dutenetan, ñ-rekin geienetan).
<i>Beñola</i>	. . . .	4	efitan (Lañab, Mundak, Zean, Lemo.)
<i>Beinyola</i>	. . . .	1	» (Mañari.)
<i>orain bein</i>	=beinola	1	» (Gopeg).

Ei + s

<i>Eisa</i>	. . . .		Galtzen ari da lanabes au; askok beñi dutenaz erantzun dute.
<i>eise</i>	. . . .		(Lañabetzun).
<i>esea</i>	. . . .		(Bedian).
<i>exa, exe, exi</i>	. . . .	45	efitan (Bilb. ing. Txorieñ, Gernikald.)
<i>eixe</i>	. . . .	12	» (bañatuki).
<i>aixia</i>	. . . .		(Arteã).
<i>aixie</i>	. . . .		(Poruan).
<i>Geroz, s-rekin</i>		2	efitan; x-rekin enparauetan.

(1) Eñi batzutan *bein* ordez *baten* oitzen da.

Ei + t

- A) *Beite* . . 10 efitan (bafaste).
beife . . 10 » (»).
beitxe . . 1 » (Berm.)
beñe . . 1 » (Mundak.)
bei . . 2 » (Elget, Zaldib.)

Bizkaian maizago entzuten da daiñela, deiñela, daiñela, deiñela.

- B) *Geitu* . . 19 efitan (geienik Bilb. ing.)
geitxu . . 3 » (Berm, Ispas, Elentx.)
geñu . . Beste guzietan.

- Z) *Ereiten* . . 15 efitan (Bilb. ald. geien.)
ereite . . 5 » (Zigoit, Nafafat.)
eraiten . . 14 » (Txorief, Afat.)
eraite . . 1 » (Etxag.—Zigoit.)
erañen . . 28 » (Baraste.)
eraitxen . . 1 » (Berm.)
ereitxen . . 2 » (Elentx, Ispast.)
ereñen . . 33 » (an emenka.)

Geroz *i + t* 35 efitan.

Ei + z

- Leizar* . . 3 efitan (Beriñ, Begoñ, Apata.)
leixar . . 1 » (Izurz.)
lizar . . 2 » (Oñat, Durang.)
lixar . . 2 » (Lekei, Ermu.)
eleixar . . 5 » (Estab, Otxand, Erib, Gopeg, Legut.)
elixar . . 2 » (Maurg, Nafafat.)
elisar . . 1 » (Akosta.)
laidxar . . 1 » (Ubid.)

Geroz *i + z* 5 efitan.

Oi + l

Soil. Itz onetaz galde ta galde ta etzidaten erantzuten. Bizkaieko euskalkiarena etzelakoan atertu nion galdeztzeari. Alare bestek bildurik ba dire *soil* 12 efitan, an emenka.

Oi + n

- Soineko* . . (Lafabetzun.)
Soiñeko . . 24 efitan (an emenka.)
Soñoko . . 2 » (Elget, Ermu.)
Soñeko . . geienetan,

Oi + t

<i>Loitu</i> . . .	30	efitan (Bilb. ing. Txorief, Afati, Zig.)
<i>loixu</i> . . .	2	» (Berm. Ispas.)
<i>loĭu</i> . . .	2	» (Kortez, Lĕk.)
<i>loĭĭu</i> . . .		Beste efirik geienetan.

Oar.—Golĭbafen gazteak *zikindu*; Orozko aldean agiz kakastu.

Oi + z

<i>Goizeko</i> . . .		Oñatin.
<i>goixeko</i> . . .	24	efitan (an emenka.)
<i>goxeko</i> . . .		Gañerako guzietan.

Au + a

A) <i>Laurak</i> . . .	12	efietan (an emenka.)
<i>laurek</i> . . .		Besteak oro.
B) <i>Gauaz</i> . . .		Mundakan (bai gabez ere.)
<i>gabaz</i> . . .	31	efitan (Markiñald. geiago.)
<i>gabez</i> . . .	21	» (Zig. eta Gip. ald. geienak.)
<i>gāuez</i> . . .	17	» (Txorief. geien.)
<i>gaubez</i> . . .	9	» (an emenka.)
<i>geubez</i> . . .	4	» (Zarat, Galdak, Afiet, Zean.)
<i>geuez</i> . . .	4	» (Berm; Lemo, Laukar, Zean.)

Geroz u + a 1
u + e 21

Oar.—*Gabez* ordean agitz entzuten da *gabien*. Gañera maiz erabiltzen ditue bi ta iru aldakuntze, ta ez da eñaz efikoa berexten.

Au + e

A) <i>Auek</i>	3	efitan (Ispas, Mendex, Gizab.)
<i>aunek</i>	1	» (Meñak.)
<i>abek</i>	1	» (Gizab.)

Oar.—Bizkayan *estos* = *onek* geienaz; *oneek*, *onek*, etc.

B) <i>Gauerdĭ</i>	19	efitan (Txorief. geien.)
<i>gauberdi</i> , <i>geuberdi</i>	15	» (Tokika.)
<i>geuerdi</i>	5	» (Lemo, Zarat, Laukar, Afiet, Berm.)
<i>gaberdi</i>		beste efi guzietan.

Geroz au + e 19 efitan
eu + e 5 »

<i>Z) Gauero</i>	18	eñitan (Tokika.)
<i>gabero</i>	10	» (»)
<i>gaubero, geubero</i>	6	» (»)

Oar.—Efi askotan galdu da esaera au. Geienak *gabien gabien, gau gustietan* erantzuten dizue. *Gau* onetan tarteko vocal asko dira, e itxiarekin geienak.

<i>D) Laureun.</i>	Denak	ondo-ondotsu.
<i>laudeun</i>	1	Durang.
<i>lauraun</i>	7	(Tokika) (1)
<i>laur(e)un</i> (ez-baieko <i>e</i>)	3	(Iguñ, Ibañu, Biñaro.)
<i>laurun</i>	3	(Lezam, Sondik, Laukiz.)
<i>larun.</i>	1	(Maruri.)
<i>lareun</i>	7	(Tokika.)

Au + i

<i>Gaurarik.</i>	51	eñitan (Naste).
<i>garaunik.</i>	43	» »
<i>karaunik.</i>	2	» (Aramay, Gantzâ).
<i>gareunik.</i>	1	» (Lemo).
<i>garunik</i>	1	» (Gamiz).
<i>garorik</i>	2	» (Laukiz, Getx).

Oar.—Askorentzat ez da *garaue, garaune* baño.

Au + o

<i>Gauon.</i>	39	eñitan (Bilb. ald, geien.)
<i>gabon</i> (2).	42	» (Naste).
<i>gaubon</i>	11	»
<i>geubon</i>	3	» (Bedi, Ibañu, Gopeg).
<i>geuon.</i>	6	»
<i>gaon</i>	2	» (Ea, Maurg).
<i>geon</i>	2	» (Muxik, Lemo).
au + o	39	
eu + o	6	

Oar.—Agitz nasten ditue aldakuntz oriek.

<i>B) Lauoñi.</i>	17	eñitan (Tokika).
<i>laugoñi.</i>	2	» (Oñat, Gantzâ).
<i>lau(b)ofi</i>	1	» (Otxand).
<i>laboñi</i>	1	» (Mendex).

(1) *Buya'n aun, befaun, iruraun, lauraun.*

(2) *Batzuk egubefi gabari oaten diote gabon.*

Eu + a

- 1) Neuan . . . 1 eñik (Kortez).
- 2) neuen . . . 25 » (Bilb, ald).
- 3) nauen . . . 2 » (Mondr, Baki).
- 4) naban . . . 9 » (Gernikako iñasald. geien).
- 5) naben . . . 6 » (Gernikond).
- 6) neban . . . 29 » (Markinald, Durangald).
- 7) neben . . . 4 » (Oñati, Aretxab, Nafafat, Prux).
- 8) nendun . . . 11 » (Txorieñ, Orozk).
- 9) nemen . . . 7 » (Zig).
- 10) neen . . . 1 » (Gantzâ).
- 11) nen . . . 1 » (Aramayo).
- 12) nean . . . 1 » (Ubid).
- 13) noan . . . 1 » (Zean).
- 14) neun . . . 5 » (Getx, Urdul, Laukiz, Maruri, Bafika).
- 15) nuen . . . 1 » (Plenzia).

Eu + e

- 1) Zeuek . . . 57 eñitan (Geienetan).
- 2) zeubek . . . 1 » (Galdak).
- 3) zeueik . . . 5 » (Mondr, Aretxab, Aramay, Getx, Beg).
- 4) zuik . . . 2 » (Begoñ, Buy).
- 5) zuek . . . 13 » (Zig eta Durangald).
- 6) suok . . . 5 » (Añat, geien).
- 7) seurok . . . 10 » (Bilb, ing).
- 8) surok . . . 3 » (Añank, Leyo, Orozk-zub).
- 9) suok . . . 5 » (Bilbaoko iñasaldean).

Geroz eu + e 62 eñitan

¿n, ñ?

¿Argina, burdina, ozpina ala argiña, burdiña, ozpiña?

- Argina . . . 0 eñitan
Argine . . . 17 » (Bilb ing, Txori, Añat, Zig).
Argiñe . . . Geienetan (Batzutan argiña).

I + n 17 eñitan.

- 1) Burdiñe . . . Geienak.
- 2) buruñe . . . 4 eñitan (Arteâ, Arantz, Biñ, Dim).
- 3) buriñe . . . 3 » (Laukar, Bedi, Mirab).
- 4) buraiñe . . . 1 » (Añankud).
- 5) burnei . . . 2 » (Urdul, Laukiz).
- 6) burnie . . . 6 » (Txorieñ).
- 7) burnii . . . 9 » (Gatik, Mung, Marur, Lemoia, Gorl, Berang, Bafik, Getx, Erand).

I + n 0 eñitan

¿ue, ube?

- 1) *Deuskue* . . . 38 eñitan (An emenka).
  - 2) *deskue* . . . 1 » (Gefikaitz).
  - 3) *deuskube* . . . 3 » (Yufet, Orozk, Bañik).
  - 4) *dauskue* . . . 23 »
  - 5) *doskue* . . . 27 »
  - 6) *doskuu* . . . 4 » (Gatik, Marur, Lemois, Laukiz).
  - 7) *uskue* . . . 4 » (Mark-Etxeb, Muru, Abadi, Etxag).
- Geroz, *ue* 97 eñitan
ube 1 »

¿ue, uu?

- 1) *Eskuetan* . . . Geienak.
- 2) *eskubetan* . . . 2 eñitan (Ondafu, Galdak).
- 3) *eskutan* . . . 7 » (Erand, Getx, Gald, Laukiz, Gatik, Añank, Elget).
- 4) *eskuutan* . . . 5 » (Dim, Marur, Bañik).

Ai + a

- 1) *Ibaia, e* . . . 2 eñitan (Lemo, Lafab).
- 2) *ibaya, e* . . . 9 » (Markinald).
- 3) *ibaija* . . . 1 » (Mundak).
- 4) *ibaixa* . . . 3 » (Oñat, Aramay, Elget).
- 5) *ibaidxe* . . . 4 » (Axang, Poru, Buy, Berm).
- 6) *ibeie* . . . 2 » (Zarat, Laukar).
- 7) *ibeixe* . . . 1 » (Gantzâ).

Eñi gutxitan entzutun da itz au.

Ai + a

- eñaiak* . . . . . 0 eñitan.
- 1) *eñaiak* . . . . . 5 » (Bilb ing).
  - 2) *eñayak, ek* . . . . . 33 »
  - 3) *eñaidxek* . . . . . 8 » (An emen).
  - 4) *eñadxek* . . . . . 11 »
  - 5) *eñedxek* . . . . . 2 » (Gamiz, Morg).
  - 6) *eñeidxek* . . . . . 2 » (Golib, Pedern).
  - 7) *eñeyek* . . . . . 1 » (Laukiz).
  - 8) *eñaija* . . . . . 1 » (Mundak).

Ai + n

<i>Gainera</i> . . .	0	efitan	
gaiñera . . .	12	»	(Durangald, Gipuzkoald).
gañera . . .	8	»	(Durangald ta Markinald).
gañia . . .	8	»	(Otxand).
ganera . . .			Beste guzietan.

Ei + a

- 1) Beia, beie . . . 10 efitan (Bilb ald geien).
- 2) beya, beye . . . 21 » (Bařatuki).
- 3) bedxa, bedxe . . . 4 » (Axang, Afiet, Baki, Lekei).
- 4) beixe . . . 4 » (Aramay, Elget, Gantzâ, Mondr, Aretxab).
- 5) beidxe . . . Geienetan.
- 6) beija . . . (Mundak).

Ei + o

- 1) Eio . . . 5 efitan (Bilb ing).
- 2) eyo . . . 14 » (Tokika).
- 3) io . . . 8 »
- 4) iyo . . . 7 »
- 5) igo . . . 4 »
- 6) eiyo . . . 1 » (Eixag).
- 7) eijo . . . 1 » (Mund).
- 8) eixo . . . 2 » (Mondrag, Gantz).
- 9) ixo . . . 3 » (Aramay, Elget, Oñat).
- 10) eidxo . . . 33 »
- 11) edxo . . . 8 » (Tokika).
- 12) idxo . . . 5 »
- 13) ejo . . . 1 » (Aretxab).

Oi + a

<i>Idoia</i> . . .	2	efitan	(Aules, Lafab).
<i>idoya</i> . . .	4	»	(Ispas, Mendex, Gizab, Galdak).
<i>iñoia</i> . . .	1	»	(Oñat).

Itz au bakan entzuten da.

Oi + n

Oin. . . . 22 efitan
oiñ . . . Geienetan

Neke da oiñ ala oin den berexten.

Oinez. . . . 0 efitan.
oiñez . . . Geienetan.
oñez . . . 22 efitan.
oñaz . . . 1 (Ermu).

---

zertarako da? Beartsuari aberats, beldurtiari azari, ilunari argi, gauari egun deitzea bezenbat litzake ori. Euskaldun ez lirake izango beintzat, eta euskaldun izan ezik, izen aizun ori ¿zertarako erabili?

Euskaleria maite dutela dioten aundizki ta ikastun oriek, beren baitara itzuli ta ori ongi oldoztu, gogoz auznartu bear lukete : ori egin ezkeru, gure efiarentzat euskerak duan garantzi aundia ere ezagutu ta aitorfu bearean legozke-ta. Gure lankide garitsu ta euskalari bikain izan zan Eleizalde jaunak, ori argiro ikusten zuan, eta ain argiro ikusten zualako, eri edo gaiso zegoalarik ere, euskeraren alde lan-egiteari inoz ez zion utzi: azken asnasaraño euskera ta Euskaleria bere gogoan zerabilzkian beti gure lankide bizi ta bizkor onek. Euskera pizkorfu, sendatu, apaindu ta zabaltzeko, izkilurik bearenak abek dira; idatzi ta irakuri, ikasi ta irakatsi, itz-egin, erabili, erdoitzen ez utzi. Olerkariak dion bezela : «Dezagun orok egin-bihotzez agintza—Elgarekin eskuaraz gaiten bethi mintza.»

Zinez, euskeraren alde lan-egiteko, oraingo au bano aldi egoki ta ederagorik izan da. Gauza aundirik egin gabe joan eta igazi ziran aldi eder ayek. Auferago egin bear ziran eta egin ez ziran lanak, orain aldi laburean egin bear; bano gure esakun zar batek dio. «Aldi labura, lastera ba-da, egun astia bano obe da»: beraz aldi laburean lan asko egin bearean gaudela-ta, gere kemen eta adorea ez difugu galdu bear.

Euskeraren alde egingo ditugun lan orietan, gere biotz osoa, bai, ipini bear degu : gere izkuntza maitatu ta maitarazi; geronek erabili, besteai ere, al bestean, erabili arazi; gure asmo ta erabakia orixe izan bedi. Eri ta aul dago gaxoa; bano *gere bularen as-*

nasaz, biotzen beroaz, odolaren suaz, maitasunaren gafaz, oraindik ere sendatu ta pizkoitu diteke.

Esakun zârak dio : «Biotza ta zentzuna guduan dira bearago, izkiñuak baño». Ziñez, euskeraren alde lan egiteko; izkiñu gutxi dauzkagu gaur : antziña zabalik zeuden bide asko, orain ertsiak daude; baña biotz eta zentzunak ere uts-emango ote-digute? Euskaldunok, azkenean, gere zentzun ona ere galdu ote-degu? Biotz gabeko epel, sorayo, koldaren batzuek ote gera? Oñbesteraño, zabañtu, kikildu, endekatu geranik ez det uste...

Eusko-ikaskuntzak onelá dei egiten digu: «Asmoz eta Jakitez». Euskaltzaindiak, osterá: «Ekin eta jarai». Euskaldun oroentzat dei egokiak dira. Euskalería ziñez maite dutenen oyu ozen eta dei zoliak dira. ¡Entzun ditzagun, geren gogoetan josi ditzagun, oleñkariak dion bezela egin dezagun : «Ohiu au aditzean, chuti gaiten denak.—Eta egin ditzagun ahal ditugunak. —Hauche dauku galdetzen gure Jainko Jaunak.—Eskualdunak egon giten bethi eskuaidunak.»

Erizkizundi irukoitzari Bizkaiak erantzun diona

(*Yafaipena*)

II. ITZEN ERABIDEA

- 1) -az, -zaz -tzaz . . . 6 efitan (Zarat, Galdak, Gizab, Meñak, Bedaro, Ispasi).
-az bakafa . . . 3 » (Mendat, Zaldib, Aspe m).
-tzaz bakafa . . . 2 » (Aulest, Mendex).
-zaz bakafa . . . 1 » (Bermeo).

Bizkai osoan -gaitik aditzen da.

- 2) *Gaztetxo* . . . . . 16 efitan (Zigoit, Gipuzk-ald.)
gaztetxu . . . . . gañerako guzietan.

Oar.—Geienak gastetxu bet, gastetxu et; Elentxuen gaztetxu ut.

- 3) Bizkayan ez dago galdetzerik.

- 4) *Aundiesteko*.

- A) -tzar; ontzar (on utsa), anditzar (andi utsa), etxetzar (etxe andi andia).

-tzar, 33 efitan (an emen).

-zar, Afati aldean.

-tzar, Txoriefi aldean.

Efirik geienetan galduxe da -tzar ori. Oitzen denetan ere 7 efitan bildu dire iru itzek: ontzar, anditzar, etxezar. Gañerakoetan *anditzar* geienik.

- B) -Kote; onkote, andikote, zarkote, sendokote, mozkote, lodikote, gizakote.

Itzok guziek. . . . . 18 efitan (an-emenka).

Batzuek . . . . . 32 »

- Z) -Kote aundiesteko . . . 3 efitan (Zaldib, Aretxab, Gautz).
-tzar gaitzesteko . . . 3 » (» » » »

- 5) *Zoli* zoldu ordez . . . 4 efitan (Orozko, Buy, Lodi, Afankud).

6. *Gaurdanik* . . . . . 3 efitan (Amorot, Dim, Mendex).
gaurganik . . . . . 19 » (Bilbing, Afat, Txoriefi).
gaurgandik . . . . . 3 » (Lodi, Bédi, Yufet).

<i>Lendanetik</i>	: . . . 1	efitan (Ondafu).
<i>Lendanik</i>	. . . 1	» (Gizabur).
<i>lenganik</i>	. . . 20	» (Bilb ing, Afati, Orozk).
<i>lengandik</i>	. . . 2	» (Buy, Galdak).
<i>Noizganik</i>	. . . 1	» (Buy) Geienak <i>nostik, nosik</i>).
<i>orainganik</i>	. . . 19	» (Bilb ing, Afat, Orozk, Zig).
<i>oraindanik</i>	. . . 4	» (Orozk - ol, Bedaro, Gizab, Galdak).
<i>oraingañik</i>	. . . 2	» (Maurg, Muru).
<i>oinganik</i>	. . . 4	» (Zean, Lemo, Lemoiz, Urdul).
<i>ointxegandik</i>	. . . 1	» (Gefikaitz, ???)
<i>Betiganik</i>	. . . 1	» (Bedia).
<i>Betidantik</i>	. . . 2	» (Gizab, Mendex, ???)

Geienak *beti*, atzekirik gabe.

- 7) *Biardanik* . . . 3 efitan (Gizab, Bedaro, Galdak).
biarganik . . . 9 » (Naste).
biorganik . . . 2 » (Zean, Lemo).
etziganik . . . 9 » (Bilbatik, Afatira).
etzigandik . . . 3 » (Orozk-ol, Buy, Galdak).
gaorganik . . . 1 » (Afankud).
etzidanik . . . 2 » (Gizab, Bedaro, ???)

Oar.—*Oniño* esaten den efietan *ondiño* ere esaten da; -ganik esaten dene-tan ere bai -gandik. *N* ofen letrakumea ote da *d* ori? *L*-tik sortu da *ld* (aiz-koldo, buñuntza/*di* (Uitzin); bula'tik bulda. *N* ofetatik ez ote da sortu *nd*? Bartzuek mingaña aterata ebakitzen ditue *l* ta *n*, ta oriei entzun oi zaie letra biki ori. Indanobi = cueva; Indandobi (bidaug).

- 8) Bizkayan 0.

- 9) ¿*Gaurarte, oraiñarte lenarte* ala *gaurdaño, oraindaño, etc.*?

Efirik geienetan -arte.

-artean	 1	efitan (Arteâ-Afati).
-artên	 2	» (Berang, Buyu).
-artien	 3	» (Elenx, Etxag, Muru).
-artíño	 1	» (Lodio).
-daño	 1	» (Oñai).
-diño	 6	» (Tokika).
-gaño	 2	» (Erib, Akost).
-año (gauraña)	 1	» (Mundak).
-giño	 4	» (Orozk, Zamud, Mirab, Afiet).

Geroz, -arte nagusi Bizkayan.

- 10 Erderazko «*todavía*».

- 1) Oraindiño . . . 2 efitan (Gopeg, Maurg).
 2) Ondiño . . . 54 » (Tokika).

- 3) Oindiño . . . 6 efitan (Tokika).
 4) oraindo . . . 6 » (Zig, Orozk, Lodi).
 5) ondio . . . 2 » (Aretxab, Befitu).
 6) oiñdio . . . 1 » (Oñati).
 7) oindik . . . 1 » (Mundak).
 8) oindo . . . 4 » (Estab, Buy, Mirab, Zean).
 9) ondiñok . . . 4 » (Bedar, Amorot, Zaldib, Lekeit).
 10) ondio . . . 4 » (Elget, Mondr, Gantz, Nabarn).
 11) ondion . . . 1 » (Aramay).
 12) ondiok . . . 3 » (Befiz, Ondañu, Ermu).
 12 b ondioko . . . 1 » (Lekeit, Gazteak).
 13) ondidxo . . . 1 » (Akost).
 14) ondik . . . 1 » (Ondañu).
 15) oñik . . . 1 » (Mundak).
 16) oño . . . 1 » (Axangiz).
 17) oiniño . . . 1 » (Añieta).
 18) oniño . . . 7 » (Poru, Pike, Prux, Berm, k-Zubi, Añieta, Morga).
 19) oñiño . . . 1 » (Gamiz).
 20) ondikan . . . 1 » (Aretxab, eñian eta auzoetan).
 21) ondiokan . . . 2 » (Mondr, Aretxab).
 22) oindokafen . . . 2 » (Baki, Begoñ).
 23) onđokafen . . . 2 » (Mung, Marur).
 24) ondikafen . . . 3 » (Zamud, Sondik, Añankud).
 25) ondiñokafen . . . 8 » (Txorieñ ta Bilbako itsasald).
 26) oñakafen . . . 1 » (Gatika).
 27) oiñekafen . . . 1 » (Derio).
 28) onduo . . . 1 » (Zean, umeak).

11. Bizkayan 0.

12. -rean; poparean (Berm, Lekeit).
 popadian (Mundak).

13. Tar *n* ta *l* ren ufena.

Madril-Irun etaz galdegin nien agizkoenak zirelako. Orietan ere ez daude guziek tinko; batzuek bietara yotzen dute, *tar* naiz *dar*. Alare Bizkayan maizenik *n* ta *l* ufena -*tar* oitzen da.

Madrildar 2 (Mirab, Arantz-Añati).

Irundar 4 (Orozk, Amorot, Ondañ, Mendex).

14. *Do* duten itz batzuk.

Mardo . . . 4 efitan (k-zubi, Elget, Zaldib, Buya).

Lerdo . . . 3 » (Zaldib, Lemon, Buy).

Bizardo . . . 1 » (Legut).

Ugerdo . . . 1 » (Laukar).

15. Ufengo *egunean* . . . 14 efitan (Txorief, Afat).
 » *eguneen* . . . 2 » (Durang, Lemoiz).
 » *egunen* . . . 8 » (Bilboko itsasald).
 » *egunian* . . . 17 » (Naste).
 » *egunien* . . . 5 » (Geienak).
 » *eguniin* . . . 5 » (Befif, Nabarn, Ibañang,
 Gauteg, Elentx).

16. *Maitik, maira*, etc., ala *maitetik maiera*?

Bizkaian geienak maitik, maitik, mairik; maira, maire; maikoa, maikue, etc.; maian, mayen, maidxen.

- A) *Maitetik* . . . 2 efitan (Laukiz, Lemoiz).
Maierik . . . 4 » (Urdul, Leyo, Bañik, Erand).
Maiarik . . . 1 » (Berang).
maitetik . . . 1 » (Muru).
maidxetik . . . 4 » (Estab).
Maiera . . . 7 » (Urdul, Erand, Getx, Marur, Laukiz, Bañik, Leyo).
maiera . . . 1 » (Berang).
Maieko . . . 5 » (Leyo, Lauki, Urdul, Getx, Lemoi).
maidxeko . . . 1 » (Gopeg).
Maireko . . . 2 » (Erand, Nabarn).
 Maian, etc., . . . 0 »

Bizkaya, Bizkaiko, Bizkaira, Bizkaitik. *Ayatik* alare ez dute Gipuzkoako Aikoa esaten ez Zumaikoa, ez Aira; Ayakoa, Ayara, Ayan Zumaikoa, Zumaian, ordea. Ez Bizkayakoa, Bizkayara; bai Bizkayan eta ez Bizkain.

B) *¿Jaitik, jaian* ala *jaitetik, jaiean*?

- Jai-, yai-, dxai-, yei-tik, fik, rik, -ra, re, -ko, -en.
yaitetik . . . 3 efitan (Dim, Bilaro, Lemoiz).
jaiarik . . . 2 » (Erand, Bañik).
yaiarik . . . 1 » (Getx).

Z) *¿Aizko tostadák, ala aiezko tostadak*?

- Aiezko* . . . 7 efitan (An emenka).
ayezko . . . 10 » (Bilbo alde, Afati).
aidxazko . . . 1 » (Nabarn).
aidxezko . . . 5 » (An emenka).
adxezko . . . 1 » (Befifun zafak).
aijesko . . . 1 » (Mundak) (1).

(1) Lankideak onela ipifii du *j*-rekin; baño *dx* izan bear du. Erizkizundi onelan bear beafekoa da *j* ori espaniiko jota adirazteko.

17. *Gautik, gauan, gauko, gaura, gaurako, gaurarte.*

Itz ok ez dira arauz esaten, esaten diren efi banakaetan ere.
Batzutan *gautik* bakafa; beste batzuetan *gauko*, t. a.

<i>Gautik</i>	. . .	9	efitan (Tokika).
<i>gaurik</i>	. . .	5	» (Gatik, Luyu, Mung, Gorl, Afanku).
<i>gauerik</i>	. . .	14	» (Txoriefin geienak).
<i>gauko</i>	. . .	6	» (Tokika).
<i>gaure</i>	. . .	5	» (Afankud, Poru, Gorl, Befif, Maru).
<i>gauan</i>	. . .	1	» (Otxand).
<i>gauen</i>	. . .	10	» (Bilb ing).
<i>gauefik</i>	. . .	6	» (Txorief, Zig).
<i>gaueko</i>	. . .	12	» (Bilb ing).
<i>gaureko</i>	. . .	1	» (Afankud).
<i>gauera</i>	. . .	12	» (Txoriefi alde).
<i>gauean</i>	. . .	3	» (Zamud, Sondi, Bafik).
<i>gauerako</i>	. . .	11	» (Bilb ing).
<i>gauerarte</i>	. . .	11	» (Lengotsuetan).
<i>gauerarten</i>	. . .	1	» (Berang).
<i>gaubetik</i> eta itz guziek arauz	. . .	3	efitan (Zean, Orozk-zub, Yufe).

Araugabe 11 efitan. Batzutan geubetik, etc.

Besle efi guzietan (geien geienetan) *gabetik*, etc., *u* gabe.

B) ¿Toki *lauan*, ala *lauean*?

<i>Lauean</i>	. . . . .	1	efitan (Oñati).
<i>lauan</i>	. . . . .	10	» (Gip ald, Markin-ald).
<i>lauen</i>	. . . . .	17	» (Naste).
<i>leuan</i>	. . . . .	1	» (Aulesti).
<i>leuen</i>	. . . . .	2	» (Nafar, Arbaz).

18. *Amarena, senařarena*. . . 0 efitan (1).

Amana, senařana . . . 39 »

amena, senařena . . . 64 »

19. *Amarentzat, senařarentzat*. 0 efitan.

amentzat, senařentzat . . . 36 » (Naste).

amantzat, senařantzat . . . 25 » (Naste).

amentzako, senařentzako . . . 14 » (Gernikald. gei).

amantzako, senařantzako . . . 17 » (Txorief geien).

amandako, senařandako . . . 3 » (Mařab, Maurg, Ermu).

amendako, senařendako . . . 10 » (Elořio-ald, Gip-ald, Zig).

(1) Senar ordez *gixona* geienak.

20. *Irungo, -dik* . . . 49 efitan (Naste).
Irunko, -tik . . . 1 » (Galdak).
Iruneko, -etik . 27 » (Txorief, Gernikald geien).

Oar.—Efi batzutan Irungo ta Iruneko, Irundik eta Irunetik: bietara.

- Emengo* . . . 32 efitan (Naste).
emendik . 19 » (Lengotsuetan. Baño oar: *emengo*,
esaten duten askok *emeti*; ez
emendi).
emenkua . . 1 » (Nafafate).
emeko . . . 52 »
emetik . . . 58 »
ametik . . . 2 » (Ea, Elentx, Geroztik entzun dut
maizago ere).
oninik . . . 1 » (Leyo).

Oar.—*Onk ona emetik onā* ordez Asuan eta beste zenbait efitan entzun ditek.

21. *Madrilgo* . . . 35 efitan (Orietatik zazpiz besteak Madrildik; zazpiek Madriliik).
Madrildik . . 34 »
Madrilko . . . 3 » (Durang, Mark-Etx, Meñak).
Madrilitik . . 2 » (Meñak, Biñar).
Madrileko . . 9 » (Tokika).
Madriletik . . 9 » »
Madrileko . . 20 »
Madriletik . . 16 »
Madrildik . . 2 » (Aspe-bus, Nabarn).

Oar.—Arauzkoena Madrilgo, Madrildik.

22. *Eibargo* . . . 4 efitan (Muru, Igufe, Bedi, Akost).
Eibardik . . . 3 » »
Eibarko . . . 55 »
Eibartik . . . 50 »
Eibañeko . . . 22 »
Eibañetik . . . 23 »

23. *Mirabaleskoa, -tik*. Efi onen inguruetan onela esaten da maizenik. Alare nasten ditue. Erizkizundian dauden itzetatik ezagunenak galdegin nizkien.

- Lurdesgo* . . . 11 efitan
Lurdesdik . . . 8 »
Lurdeseko . . . 2 » (Luyu, Plenz).
Lurdesetik . . . 4 » (Luyu, Plenz, Morg, Dim).
Lurdeserik . . . 2 » (Leyo, Urdul).
Lurdeskoa . . . efitik geienetan.
Lurdestik . . . » »

24. A) *Mendi batean* . . . 0 efitan.
Mendi baten . . . geien geienak.
Mendi beten . . . 20 efitan (Bilb ing Txorief).
Mendi batien . . . 1 » (Uibidea).

Oar.—Mendi *beten* esan afen, baso *baten*. / ofek dakar e.

- B) Egun batez . . . 0 efitan.
egun batean . . . 0 »
egun baten . . . 66 »
egun beten . . . 36 »

25. *Médirantz*a . . . 41 efitan.
mendirantz . . . 11 »
mendirantxa . . . 4 » (Luy, Berang, Getx, Orozk).
mendirentz . . . 11 » (Gernikald geien).
mendirintz . . . 1 » (Fika).
mendiruntz . . . 2 » (Aules, Mendaf).
mendirutz . . . 29 » (Markinald, Durang - Elof-
alde, Gipuzk-alde).

26. *Nerekin* . . . 1 efitan (Elget).
neurekin . . . 2 » (Ermu, Mañab).
nigaz . . . 22 » (batzuetan *nigaz ta neugaz*).
niaz . . . 1 »
nigez . . . 7 » (Aramay).
neugaz . . . 31 »
neugez . . . 42 »

Oar.—Oñatin *nirekin, neekin, nigaz, neuz*.

27. *Gizonari* (a los hombres) 62 efitan (an emenka).
gizonairi » 8 » (Akost, Nafar, Le-
gut, Orozk, Oñat,
Lodi, Afankud,
Begoñ).
gizoneri » 1 » (Ermu).
gizonai » 30 » (Tokika).
gizonei » 4 » (Mark, Mark - etx,
Gol, Mañab).

28. *Galtzer* . . . 0 efitan.
galdu agin . 1 » (Zean).
galdu ain . 1 » »
il agiñe . 1 » (Nafar).
galdu-ordian 1 » (Mendex). Galordean. Joanategi
(S. Benoitén bititzea 15-14;
80-6).

Beste efi guzietan «*galtzeko arisguen, ariskuen*», etc.

29. Datoñen ñlerako Efi guzietantsü.
» ñlerako 7 efitan (Afankud, Gizab, Lõd, Arantz-
Afat, Buy, Lafabetz).
» ñleako 1 » (Aramay).
» ñliako 1 » (Ubid).
» ñlarako 1 » (Irurz).
» ñlako 1 » (Zaldib).

30. A) *Eztulka, eztulga, ala aztulke?*

- Eztulka* . . . 20 efitan (Durangald, Gipuzkalde, geien).
eztulke . . . 66 »
aztulke . . . 14 » (Txorief, ta Bilbo ing).
eztulga . . . 1 » (Amoroto).
eztulge . . . 2 » (Goñib, Nabarn).

B) *Isilka-misilka ala iailga misilga?*

- Isilka* . . . 15 efitan (Gip ald ta Markin ald geien).
Isilke . . . 63 »
Isilge . . . 1 » (Goñib).

31. -tzaga, -tzaka, -tzake, -tzeke.

- A) *Isiltzaka* . . . 5 efitan (Ernu, Aretxab, Elget, Elof, Oñat).
Isiltzeka . . . 1 » (Gantzâ).
Isiltzeke . . . 1 » (Galdak).
- B) *Aspertzaka* . . . 4 efitan (Markin, Elof, Oñat, Aretxab,
Elget).
aspertzeke . . . 1 » (Galdak).
- Z) *Oartzaga* . . . 1 efitan (Mendex).
sentitzaga . . . 1 » (Amoroto).
- D) *Betetzaka* . . . 3 efitan (Oñat, Aretx, Elget).
betetzeka . . . 2 » (Elof, Elget, Oñat).
betetzeke . . . 2 » (Aramay, Galdak).
betetzaga . . . 2 » (Ispast, Mendex) (1).

31. L + ki

- A) *Oialki* . . . 13 efitan (Gip Elof-Dur-Markinald).
Oialgi . . . 1 » (Gizabur) (Estalgi zeau).

---

(1) Asmatzarik, gomutatarik (zeau).

B) *Txalki* . . 11 efitan (Lengotsuetan).

Oar.—Geien geieuk *txalan okelie* esaten dute, ta *txarïen okelie* t. a.

33. *N + ki*

A) *Arainki* . . 18 efitan (An emenka).

B) *Bigunki* . . 8 » »

34. A) *Non* . . 63 efitan (Txorief, Afat, Bilb ing).

Nun . . 50 »

B) *Nondik* . 52 efitan (Lengotsuetan).

Nundik . 52 »

Norik . 2 » (Leyo, Bafik) ¿norik nora?

35. *Noiz* . . 3 efitan (Oñat, Ispast, Gizab).

nois . . 4 » (Akost, Erib, Ea, Ondafn).

noix . . 13 » (Naste).

nox . . 6 » (Aretxab, Gantz, Pedern, Nabarn,
Morg, Prux).

nos . . 70 »

noz . . 9 » (An emen).

36. *Zelan, selan* efi guzietan.

nola . . . 2 efitan (Oñat, Mendex; baita *zelan, zela* ere).

nolan . . 1 » (Gizab) ???

zela . . . 3 » (Gantzâ, Aretxab, Oñat).

37. *Nolako* . . 3 efitan (Gizab, Oñat, Mendex; bai *zelako*
ere).

zelako . . 56 »

zelango . 49 » (Bilb ing, Txorief, Afatin, geien).

38. *Zenbat* . . 33 efitan (Gipuzkald, Durangalden geien),

zemat . . 17 » (Tokika).

zemet . . 1 » (Laukizen zafak).

zenbet . . 21 » (Tokika).

zeinbat . 11 » (Tokika).

zeinbet . 23 » (Bilb ing, Txorief, Afat, geien).

zenbait . 1 » (Oñat).

zenbest . 1 » (Urdul).

39. *Nor* . . Efi guzietan.

Nortzuk . Zortzi ez beste efi guzietan. Galdu duten
efiak: (Estib, Maurg, Erib, Akost, Etxag,
Abadi, Bil, Nafafat).

nok . . Efi guzietan.

nork , . Elofion.

40. *Zer* . . . Efi guzietan (bai ze ere geienetan).
ze (bakaña) . . . 3 efitan (Elget, Aspe-Marz, Berm).
zertzuk . . . Efirik geientsunetan. Ez duten eriak
oek dire: Iguñe, Mañab, Yuf, Etxag,
Estab, Maurg, Akost, Nafaf, Biñar,
Gopegi, Mañari).

zertzuk gauza . . . 2 efitan (Ermu, Garai).
zertzuk gauze . . . 4 » (Marki, Ibañ, Aspe - bus,
Gauteg).
zertzuk gauzek . . . 1 » (Pedernales).
ze gauze . . . 2 » (Orozk-zubi, Mañari).

41. A) *Zein* . . . Bat ez beste efi guzietan. (Legut. ez).
zeintzuk . . . Iru ez beste efi guzietan (Etxag, Na-
faf, Yuf, ez). Nafafaten *seiñe* ta
seiñek).

- B) *Zeintzuk gizon il dire* . . . 58 efitan.
nortzuk gizon il dire . . . 21 » (Txorieñ geienik,
zeintzuk il dire . . . 3 » (Eloñ, Beñu, Di).
zeintzuk gizonak il dire . . . 2 » (Bedi, Marur).
zein gizon il dire . . . 2 » (Getx, Mondr).
zein gizonak il dire . . . 1 » (Nafafate).
ze gizon il dire . . . 1 » (Legut).
gizonetatik zeintzuk il dire . . . 1 » (Oñati).
nortzuk il dire . . . 2 » (Leyo, Maurg).

42. *Neu* = yo mismo . . . (geienak) (1).
Eu = tú mismo . . . » (2).
bera = él mismo . . . » (3).
zeu = usted mismo . . . »

Geu = nosotros mismos (geienak).

Geu bakañik (zeuek bakañik, eurek bakañik), len *bakañik* eran-
tzun duten efitetan.

Geurok . . . 5 efitan (Maurg, Estab, Etxag, Erib, Muru).

---

(1) *Neu bakañik* Durang, Eloñ, Mañab, Ondafu, Laukiz, Urdul, Aspe-
Eu bakañik Bus, Pedern, Nabarn, Ibañur.
Bera bakañik *Neu berau* Aspe-martsân.

(2) Eu ordez batzuk *bedori* erantzun dute.

(3) Berbera 3 efitan (Aul, Abadi. Gantz). *A bera*, Aspe-martsân, *Nau, au,*
gau, zau Buyan.

<i>Zeuk.</i>	. 64	efitan	<i>Suek</i> (Ubid), <i>zeuk</i> (Elentx).
<i>zeuok.</i>	. 7	»	(Marur, Erib, Gatik, Dim, Bafik, Lafabez, Biñaro).
<i>seurok</i>	. 14	»	(Txorier, Zig).
<i>surok.</i>	. 1	»	(Orozk-zub).
<i>suok . . .</i>	. 2	»	(Arteã, Laukar).
<i>zebek.</i>	. 1	»	(Elget).
<i>zeueik . . .</i>	. 4	»	(Aretxab, Mondr, Legut, Begoñ).
<i>zuik . . .</i>	. 1	»	(Buya).
<i>Eurek . . .</i>	. 62	»	
<i>eurak.</i>	. 26	»	(Gip-ald, Elofio-ald, Markin-ald geien).
<i>erak . . .</i>	. 1	»	(Elget).
<i>eurok . . .</i>	. 3	»	(Zean, Nafaf, Etxag).
<i>arek . . .</i>	. 2	»	(Mañar-gazteak, Estab).
Edan <i>dabe.</i>	. 44	efitan	(Durangalde, Markinald, geien).
» <i>daue.</i>	. 8	»	(Gipuzk-ald).
» <i>daude . . .</i>	. 7	»	(Tokika).
» <i>daure . . .</i>	. 5	»	(Dim, Yuñe, Ubid, Otxand, Buy).
» <i>deude . . .</i>	. 29	»	(Txorief, Bilb-ing geien).
» <i>deure . . .</i>	. 2	»	(Biñar, Bedi).
» <i>daudie . . .</i>	. 2	»	(Orozk-tofez, Lodi).
» <i>deudie . . .</i>	. 1	»	(Bakio).
» <i>deudii . . .</i>	. 1	»	(Marur).
» <i>due . . .</i>	. 6	»	(Zigoitin guziek).
Edan <i>dau . . .</i>	. 36	»	(Markinald, Durangald, Gipuzkoald).
» <i>deu . . .</i>	. 48	»	(Txorief, Gernikald geien).
» <i>du . . .</i>	. 7	»	(Zigoit).
Edan <i>dabena . . .</i>	. 50	»	
» <i>debena . . .</i>	. 2	»	(Gopeg, Maurg).
» <i>dauena . . .</i>	. 16	»	(Tokika).
» <i>deuena . . .</i>	. 24	»	»
» <i>dauana . . .</i>	. 1	»	(Mundak).
» <i>dauna . . .</i>	. 1	»	(Aspe-mar).
» <i>deuna . . .</i>	. 7	»	(Txorief).
» <i>duena . . .</i>	. 3	»	(Estab, Legut, Aramay).
» <i>duuna . . .</i>	. 1	»	(Laukar).
Edan <i>dabela . . .</i>	. 48	»	
» <i>debela . . .</i>	. 4	»	(Etxag, Gopeg, Muru, Maurg).
» <i>dauela . . .</i>	. 12	»	(Tokika).
» <i>deuela . . .</i>	. 26	»	(Txorief, ta Bilb-ing geien).
» <i>duela . . .</i>	. 5	»	(Zig, Gip-ald).
» <i>deula . . .</i>	. 17	»	(Txorief geien).
» <i>dauala . . .</i>	. 1	»	(Mundak).
» <i>daula . . .</i>	. 1	»	(Arantz-Afati).

44. *Se lo hie.*

Egin <i>nauntzen</i>	1	efitan (Afankud).
» <i>neutzen</i>	2	» (Urdul, Bañik).
» <i>neutson</i>	6	» (Tokika).
» <i>neutsun</i>	1	» (Gefik).
» <i>notzan, notsan</i>	17	»
» <i>notzen</i>	9	»
» <i>nontzen</i>	2	» (Zamud, Ubid).
» <i>nuntzen</i>	5	» (Biñar, Legut, Nafar, Derio, Maurg).
» <i>nutzan</i>	1	» (Durang).
» <i>nutzen</i>	6	»
» <i>notzon</i>	3	» (Ibañang, Gant, Elentx).
» <i>notzun</i>	1	» (Befiz).
» <i>neutsen, neutzen</i>	17	»
» <i>neutsan</i>	11	»
» <i>neuntzun</i>	2	» (Arantz-Afat, ??).
» <i>neuntzen</i>	21	» (Txorief, Bilbo ingu, Afat, Zig).
» <i>neuntxen</i>	1	» (Erib).
» <i>neutzan</i>	1	» (Nabarn).
» <i>nion</i>	1	» (Ispast).

45. *Il nagizu* . . . . . 1 (Galdak).

» <i>naizu, naisu</i>	40	(Naste).
» <i>naissu</i>	1	(Arteã).
» <i>naixu</i>	38	(Naste).
» <i>neizu, -neisu</i>	3	(Buy, Laukar, Zean).
» <i>neixu</i>	1	(Lemon).
» <i>nosu</i>	1	(Laukiz).
» <i>eistesu</i>	1	(Afankud).

46. *Daukat* . . . . . 12 efitan (Markinald, Durangald, Gipuzkoalde).

<i>dakat</i>	1	» (Ibañur).
<i>dauket</i>	28	» (Naste).
<i>daukot</i>	5	» (Ea, Aretxab, Gaut, Lafab, Ispa).
<i>dakot</i>	1	» (Mundak).
<i>deuket</i>	17	»
<i>deket</i>	7	» (Baki, Zamud, Ibañur, Muxik, Prux, Morg, Goroz).
<i>deukot</i>	4	» (Meñ, Axang, Zarat, Poru).
<i>dekot</i>	24	» (Txorief, Bilboko ta Gernikako ifasaldean).

47. <i>Badaki</i>	37	efitan (Naste).
<i>baaki</i>	25	» »
<i>baki</i>	36	» »
<i>baidaki</i>	0	»

Ya lo sabfa yo.

<i>Banakixan</i>	1	efitan (Mondrg).
<i>banakidxen</i>	2	» (Ibařang, Ubid).
<i>banakien</i>	2	» (K-zubi, Aramay).
<i>banekian</i>	4	» (Aretxab, Elget, Mendex, Lafab).
<i>banekixan</i>	1	» (Oñat).
<i>banekijan</i>	1	» (Mundak).
<i>banekidxan</i>	5	» (Estab, Ermu, Gara, Durang, Lek).
<i>banekiyen</i>	5	» (Marts, Aspe-Marts, Afazol, Mendat, Befifu).
<i>banekien</i>	19	» (Naste).
<i>banekin</i>	8	» (Txorieř).
<i>banenkien</i>	8	» (Afat geienak).
<i>banekidxen</i>	6	» (Zig).
<i>banenkin</i>	1	» (Leyo).
<i>banekidxen</i>	33	» (Naste).
<i>badakien</i>	1	» (Buy).
<i>Balaki</i>	1	» (Dima; baita <i>baleki</i> ere).
<i>baleki</i>		Beste efi guzietan.

Ya me llevantan.

<i>Banarue</i>	46	efitan (Naste).
<i>banadue</i>	1	» (Durang).
<i>banaroe</i>	28	» (1).
<i>banaroa</i>	1	» (Begoñ).
<i>banaroe</i>	7	» (Zean, Axang, Zarat, Lodi, Poru, Goroz, Getx).
<i>banarodea</i>	1	» (Mung).
<i>banarode</i>	4	» (Berang, Erand, Urdul, Plenz).
<i>banadore</i>	1	» (Lemoiz).
<i>banarobe</i>	1	» (Orozko).
<i>banaroi</i>	1	» (Otxand).
<i>banaruu</i>	1	» (Elenx).
<i>banaroadie</i>	1	» (Lemoa).
<i>banaodie</i>	1	» (Akost).
<i>banaudee</i>	1	» (Laukiz).
<i>banaudie</i>	1	» (Erib).

---

(1) *Naroe* ta *narue* efi askotan bizilagun dire.

banareude . . . 1 efitan (Leyo).
banaurek . . . 1 » (Nafaf).
banaraidxie . . . 1 » (Nafaf).
banarea . . . 1 » (Bafik).
banaree . . . 3 » (Gorliz, Marur, Gatik).

48. *Eztaki* . . . Efi guzietan.

Ezpalaki . . . 1 efitan (Dim).
ezpaleki . . . Beste efi guzietan.

Ezgara . . . 5 efitan (Gautz, Gizab?, Amorot?, Lek?,
Ermu).

ezgaa . . . 1 » (Markina).
ezkaa . . . 9 » (Eloño alde geien).
ezka . . . 2 » (Aspe-Mar, Zaldib).
ezgare . . . 1 » (Mondr).
ezkare . . . 1 » (Legut).
ezkara . . . Gañerako efi guzietan.

Ezleuke jaugo . . . 2 efitan (Mark, Gizab).

eleke » . . . 8 » (Gernikald).

eleko » . . . 1 » (Luyu).

elei yan . . . 1 » (Sond).

alauke yango . . . 1 » (Nafafat).

eleuke » Gañerako efi guzietan.

Eznago, eznao . . . 5 efitan (Mark, Mark-Etxe, Gizab, El-
get, Oñat),

Gañerako efi guzietan *enago, enao, enau*.

Ezzan il . . . 40 efitan (Txorief, ta Gernikald maizenik).

ezan » . . . 7 » (Tokika).

etxan » . . . 1 » (Erib).

etzan » . . . Gañerako efi guzietan.

Etxakik . . . Lau ez beste efitan.

ezdakik . . . 2 efitan (Gizab, Lafab).

ezlakik . . . 1 » (Menda).

eñakik . . . 1 » (Bedaro).

Íl ezkaitezán, -kaitien, etc. (geienak) *k'rekin*.

» *ezgaitezán, gaitien, etc.* 23 efitan *g'rekin*.

» *zegaitezen* 3 efitan (Berango, Laukariz, Yufeta).

49. Ikus erizkizundiaren leen-zatian, núm. 44.

Edan *nayuan neban* ordez, Mendexan.

50. <i>Dirala</i> . . .	9	efitan (Tokika).
<i>direala</i> . . .	8	» »
<i>diriala</i> . . .	9	» »
<i>dirila</i> . . .	2	» (Arbaz, Estab).
<i>dirila</i> . . .	1	» (Ibañang).
<i>diila</i> . . .	2	» (Sondik, Muxik).
<i>diala</i> . . .	2	» (Mundak, Oñat).
<i>direla</i> . . .	35	» (Txorief, Zig, Bilb-itsasald, gei).
<i>diriela</i> . . .	8	» (Tokika).
<i>diela</i> . . .	28	» »
<i>diile</i> . . .	1	» (Ondarú).
<i>derela</i> . . .	1	» (Laukiz).
<i>diresala</i> . . .	1	» (Orozko-Zubiaur).
<i>Ziranean</i> . . .	9	efitan (Naste).
<i>zireanean</i> . . .	10	» »
<i>ziranean</i> . . .	2	» (Dim, Zean).
<i>zirianian</i> . . .	3	» (Lek, Amorot, Aul).
<i>zirianien</i> . . .	1	» (Añank).
<i>ziranian</i> . . .	2	» (Aretxab, Ermu).
<i>zianean</i> . . .	1	» (Arteã).
<i>zianian</i> . . .	2	» (Mundak, Oñat).
<i>ziranien</i> . . .	1	» (Ondarú).
<i>zireneen</i> . . .	1	» (Nafafat).
<i>zirenen</i> . . .	7	» (Txorief, Bilboko itsasald).
<i>zienean</i> . . .	1	» (Luyu).
<i>zienen</i> . . .	31	» (An emenka).
<i>zirenien</i> . . .	11	» (Zig geien).
<i>zirienien</i> . . .	4	» (Gop, Otxand, Muruet, Mirab).
<i>zirinien</i> . . .	1	» (Añazu).
<i>ziinien</i> . . .	4	» (Morg, Gatik, Pedern, Elentx).
<i>ziiniin</i> . . .	2	» (Aspe, Bust, Befi).
<i>ziriniin</i> . . .	2	» (Ibañang, Nabarn).
<i>zerenean</i> . . .	1	» (Leyo).
<i>zerenen</i> . . .	1	» (Laukiz).
<i>zirenean</i> . . .	4	» (Plenz, Barik, Laukar, Mung).
<i>zienian</i> . . .	3	» (Deri, Elof, Aretxab).
<i>ziinian</i> . . .	2	» (Sondik, Arbaz).
<i>Garala</i> . . .	20	» (Bilboko itsasald ta Gernikald geien).
<i>gaala</i> . . .	1	» (Elget).
<i>gareala</i> . . .	14	» (Txorief, Bilb ing Añat).
<i>garela</i> . . .	9	» (Naste).
<i>gaela</i> . . .	1	» (Asp-Mar).

<i>gariela</i>	. . .	36	efitan.
<i>gaiela</i>	. . .	11	» (Durangald ta Elofiald).
<i>gariala</i>	. . .	5	» (Amorot, Mendex, Beriñ, Buy, Lek).
<i>gariila</i>	. . .	4	» (Goñib, Arbaz, Ibañang, Elent).
<i>gariile</i>	. . .	1	» (Ondafu).

51. *Ekarten badautso.*

<i>Badautso, badautzo</i>	. . .	7	efitan (An emen).
<i>badeutso, badeutzo</i>	. . .	19	» »
<i>badeutzu</i>	. . . . .	1	» (Beriñu).
<i>badeutxo</i>	. . . . .	1	» (Gopeg).
<i>badotzo</i>	. . . . .	13	» (Bilboko itsasald).
<i>badotzu</i>	. . . . .	1	» (Markin).
<i>badotza</i>	. . . . .	2	» (Elget, Ermu).
<i>badotsao</i>	. . . . .	1	» (Elof).
<i>badetzo</i>	. . . . .	1	» (Nabarn).
<i>badutso</i>	. . . . .	1	» (Maurge).
<i>bautse</i>	. . . . .	2	» (Ondafu).
<i>bautso</i>	. . . . .	13	» (An emen).
<i>batzo</i>	. . . . .	1	» (Foru).
<i>beutse</i>	. . . . .	1	» (Mark-Etx).
<i>beutzo, -tso</i>	. . . . .	4	» (Arbaz, Mañ, Ibar, Amorot).
<i>beutsu</i>	. . . . .	1	» (Goñib).
<i>botzo</i>	. . . . .	14	» (An emen).
<i>butzo</i>	. . . . .	10	» »
<i>baleutso</i>	. . . . .	1	» (Aspe-Mar).
<i>balutso</i>	. . . . .	1	» (Nafafat).
<i>badaio</i>	. . . . .	1	» (Buy).
<i>badeidxo</i>	. . . . .	1	» (Begoñ).
<i>baxao</i>	. . . . .	1	» (Oñat) baita badeutso ere.

52. *Gaur alkar ikusiko dogu.*

		64	efitan (Baraste).
<i>gaur ikusiko gara</i>	. . .	34	» »
<i>gaur ikusiko</i>	{ <i>gara</i> <i>dogu</i>	(bietara)	8 efitan (An emen).
<i>alkar ikusiko gara</i>	. . .	1	efitan (Iguñ).

53. *Egin dut.* . . . 6 efitan (Zigoit).

» *dot.* . . . gañerakoetan.

<i>Egin dodala</i>	. . .	34	efitan (Tokika).
» <i>doala</i>	. . .	27	» »
» <i>dotala</i>	. . .	10	» (Gernikald geien).
» <i>dotela</i>	. . .	7	» (An emen).

- Egin dudala* . . . 1 efitan (Markin-Etxeb).
» *duala* . . . 10 »
» *dudela* . . . 7* » (Zig).
54. *Edan izan baneu* 21 efitan (An emenka).
edan baneu, banau, banabau, banendu, etc., etc., ga-
ñerakoetan.
55. *Emon* . . . Efirik geienetan.
omon . . . 3 efitan (Berm, Elentx, Ibañang).
- Emoten* . . . Efirik geienetan.
omoten . . . 7 efitan (Lengo 3 etan; Gefik, Mendat,
Aul, Mundak).
- emoiten* . . . 2 » (Orozk, Afank).
emoite . . . 6 » (Zigoit).
emote . . . 2 » (Akost, Nafaf).
emun . . . 2 » (Oñat, Mondr).
emuten . . . 3 » » » Aretxab).
56. *Ilzale* . . . 2 efitan (Gizab, Lañab).
iltzale . . . 12 » (Tokika).
iltzale . . . 21 »
iltzeile . . . 1 » (Aspe-mar).
ilñale . . . 3 » (Apañ, Mañab, Garai).
ilñale . . . 5 » (An emen).
ilñeile . . . 1 » (Martsâ).
57. *Ilñen* . . . Efirik geienetan.
ilñen . . . 29 efitan (Txorieñ, Bilb, ing, Afat, geien).
ilñe . . . 4 » (Zig eta Nafafaten).
ilñxen . . . 3 » (Berm, Baki, Elentx).
il eiten . . . 2 » (Orozk, Afankud).
Eskini . . . 13 » (Tokika).
eskini . . . 32 » (Durangald, Elofisald, Gipuz-
koald).
- iskini* . . . 2 » (Estab, Maurg).
iskindu . . . 1 » (Zean).
Eskinten . . . 6 » (Zig ta ing).
eskintzen . . . 20 » (Durangald, geien).
eskintzen . . . 4 » (Aramay, Mondr, Aretx, Meñak).
eskinte . . . 1 » (Etxag).
iskinten . . . 1 » (Estab).
iskintzen . . . 1 » (Izurz).
58. *Il da dagoan bat* . . . 5 efitan (Galdak, Mendat, Dim,
Meñ, Orozk).
» *dagon* » . . . 13 » (Tokika).

» <i>daoan</i> bat . . .	6	efitan (Zig, Arteã, Lem).
» <i>daoen</i> » . . .	1	» (Zean).
» <i>daon</i> » . . .	35	» (Txorief, Gernikald, g).
» <i>dauan</i> » . . .	4	» (Gopp, Maurg, Oñat, Ermu, Lekeitio).
» <i>daguan</i> » . . .	1	» (Mendex).
» <i>daguen</i> » . . .	4	» (Otxand, Izurz, Befit, Nafafaten).
» <i>dauen</i> » . . .	21	»
» <i>daun</i> » . . .	5	» (Ea, Golib, Yufet, Gaut, Akost, Iguí).
<i>Dagola</i>	12	» (Tokika).
<i>dagoala</i>	5	» (Lodi, Galdak, Orozk, Dim, Meñak).
<i>daoala</i>	5	» (Goroz, Fik, Miraballes, Iguí, Arteã).
<i>dauala</i>	4	» (Ermu, Oñat, Gopeg, Maurg, Lekeitio).
<i>daoela</i>	2	» (Begoñ, Nabarn).
<i>daguela</i>	1	» (Otxand).
<i>dauela</i>	20	» (Tokika).
<i>daola</i>	25	» (Txorief, Bilb-ífas, g).
<i>daula</i>	2	» (Akost, Aulesí).
<i>Edaten dot</i>	50	» (Naste).
<i>eraten dot</i>	12	» »
<i>edateut</i>	7	» (Zig).
<i>edateot</i>	3	» (Mendat, Baki, Afank).
<i>edatof</i>	24	»
<i>eratof</i>	2	» (Apata, Abadi).
<i>eran iten dot</i>	1	» (Billar).
<i>edan daroat</i>	3	» (Mupg, Bafik, Zamud,
<i>edan daroit</i>	1	» (Nabarn).
60. <i>Surtera yausi</i>	47	»
<i>surtara</i> »	29	»
<i>sutara</i> »	17	» (Tokika).
<i>sutera</i> »	9	»
<i>suetara</i> »	1	» (Getx).
<i>suartera</i> »	1	» (Derio).

Oar.—Asua'n esan zidaten, sukaldeko su'ra erostzeari *surtera* erori esan ditiokela; baño ez, norbaít mendiko edo atariko sura erostzen ba da; orduan *sutara* edo *suetara* esaten dela.

Mezara yoan . . . 43 efitan (Bilb ing, Txorief. Afat,
Gernikald, geien).

Mezatara, -etara, -etan, 49 efitan

Oar.—*Mezara* esaten duten efi askotan *mezatara* ere esaten dute.

61. *Edonora* . . . 52 efitan (Gernikaldera usuenik).
noragure . . . 38 » (Txorief ta Zig. »).
nainora . . . 18 » (Afat, Elofisald).
noranai . . . 11 » (Erib, Mark, Gip ald).
noragura . . . 3 » (Berang, Mund, Buy).
naiñora . . . 3 » (Ibarur, Befiz, Galdak).
nañora . . . 1 » (Lemona).

Oar.—*Edonora noragure* ta *nainora* iruetara ez efi gutxitan.

62. *Egon bear dot* . . . 24 efitan (Tokika).
» *ber dot* . . . 2 » (Gorliz, Urdul).
» *bia dot* . . . 1 » (Orozk).
» *bier dot* . . . 3 » (Gantz, Begoñ. Gefik).
» *bier dut* . . . 2 » (Maurg, Muru).
» *bie dut* . . . 1 » (Etxag).
» *bieut* . . . 3 » (Gopeg, Erib, Estab).
» *biut* . . . 1 » (Akost).
» *beaot* . . . 1 » (Arteâ),
» *beot* . . . 7 » (Afat, Lem, Bed).
» *biar dot* . . . 1 » (Bakio).
» *biaot* . . . 2 » (Befiz, Aspe-Mar).
» *biot* . . . 45 » (Naste).
» *bort* . . . 9 » (Bilboko itsasal, ta Txo).
» *bear naz* . . . 1 » (Mendat).
» *biar naz* . . . 1 » (Aulest).
» *bienaz* . . . 1 » (Mondr).

Geroz, *egon bear naiz* 3 efitan esaten dute.

» » dot gañerako guzietan.

Egon gura (gure) dot. 14 efitan (Tokika).

- » *gure ut* . . . 7 » (Zig).
» *gurot* . . . 73 »
» *nai dot* . . . 12 » (Markinatik iñasald geien).
» *nai of* . . . 1 » (Befiñu).
egon gure naz . . . 0 »

(*Yaraituko dugu*).

Erizkizundi irukoitzari Bizkaiak erantzun diona

(*Yaraipena*)

ETORTEKO USTEA DOGU

Au dirudi Bizkayako esabiderik agizkoena. Askok alare ez dute *uste* itz onekin esaten, ofegatik ez dut erizkizundian ezafi ez baitzirudien beren baitatik esanak, atereraziak baño. Etorreko *pentsamentue* dogu; etorteke *asmue dogu*, oitzen da. Bakanago entzuten da *etortzen pentsetan dogu*.

63. *Estos* = *onek*. . . . 70 efitan.
    oneek . . . 3 » (Amorto, ispas, gizab).
    oneik . . . 28 » (Bilb ing. Afat, Zigoit,
                    Gip.-ald).
    onik . . . 1 » (Bedi).
64. *Esos* = *orek* . . . 69 » (Lengotsuetan).
    oreek . . . 5 » (Golib. Bedar, ta lengo
                    3'etan).
    oreik . . . 28 » (oneik esan dutenetan
                    beretan).
    orik . . . 1 » (Bedia).
65. *Aquellos* = *arek*. . . 49 efitan.
    areek . . . 2 » (Amorot, Golib).
    areik . . . 8 » (Gip. ald. geien.).
    aiek . . . 8 » (Bilbaoko itxasald).
    aik . . . 30 » (Txorief, Afat, Orozk,
                    Zig.)
    eurek . . . 2 » (Otxand, Afank).
66. *Estas sayas* =
    onek gonok. . . 43 efitan. (Gernikald, geien).
    oneik gonok . . . 11 » (Zig, Bilb ing, Orozk).
    onik gonok . . . 1 » (Bedi).
    oreik gonok . . . 1 » (Buy).
    onek gonak. . . 6 » (Bilbaoko itxasald).
    gonok. . . 43 » (Durangald, Markin-
                    nald, Gipuzkoald).

El ruedo de estas sayas.

onen gonon marderea, magala, etc. 16 efitan (Txorief, Durangald).

<i>onen gonion</i>	»	»	»	1	»	(Golib).
<i>onein gonon</i>	»	»	»	1	»	(Nafaf).
<i>onen gonon</i>	»	»	»	19	»	(Tokika).
<i>onein gonon</i>	»	»	»	1	»	(Orozko).
<i>onen gonien</i>	»	»	»	1	»	(Beñiz).
<i>onen gonan</i>	»	»	»	11	»	(Txorief, geien).
<i>onen gonoen</i>	»	»	»	1	»	(Estab).
<i>gona onen</i>	»	»	»	1	»	(Otxand).
<i>gone onen</i>	»	»	»	1	»	(Bilero).
<i>gononen</i>	»	»	»	2	»	(Kortezu, Berm).
<i>gonaoen</i>	»	»	»	1	»	(Legut).
<i>goneen</i>	»	»	»	1	»	(Zean).

onin gonan magala . . . 1 efitan (Bedi).

gonon » . . . 37 » (Durang-elof - Markinald geien).

67. *Eginkizun* . . . . . 8 » (An emen).

einkizun . . . . . 2 » (Ernu, Mark-etx).

egikizun . . . . . 19 » (Tokika).

eikizun . . . . . 12 » (»).

Oar.—Efi askotan *zerein bat daukot* esaten dute; beste batzuetan *eginen bat*.

68. *Badaukat* . . . . . 9 efitan (An emen).

badauket . . . . . 1 » (Legut).

badeuket . . . . . 1 » (Bedi).

badeket . . . . . 1 » (Gernikald).

baukat . . . . . 5 » (Moñdr, Elget, Ernu, Eloh. Lek).

bauket . . . . . 39 » (Txorief, Bilb, ing, Afat,

booket . . . . . 1 » (Muxik).

badeuket . . . . . 1 » (Mendat).

badeukot . . . . . 1 » (Leyo).

badekot . . . . . 12 » (Txorief geien, eta Itxasald).

baukot . . . . . 21 » (Tokika).

bakot . . . . . 4 » (Foru, Aspe-bus, Bafik, Mund).

beuket . . . . . 2 » (Laukariz, Lemon).

beukot . . . . . 1 » (Añieta).

bekot . . . . . 1 » (Axang).

baut . . . . . 1 » (Akost).

69. <i>Baeukan</i>	. . .	6	efitan (Oñat, Mondr, Aul, Meñ, Foru).
<i>baukean</i>	. . .	1	» (Bafik).
<i>beukan</i>	. . .	9	» (Gip-ald, Markinak itxasald)
<i>baieuken</i>	. . .	1	» (Erib).
<i>baeuken</i>	. . .	1	» (Biñar).
<i>bauken</i>	. . .	16	» (An emen).
<i>beuken</i>	. . .	45	»
<i>euken</i>	. . .	2	» (Añank, Otxand).
<i>baukon</i>	. . .	1	» (Elentx).
<i>beukon</i>	. . .	5	» (Amorot, Gizal, Ea, Lafab, Aramay).
<i>bokon</i>	. . .	1	» (Gaut-arteã).
69 bis. <i>Bazebilen</i>	. . .	1	efitan (Laukiz).
<i>baebilen</i>	. . .	1	» (Erib).
<i>baebiñan</i>	. . .	2	» (Mund, Army).
<i>baebilen</i>	. . .	4	» (Mond, Zean, Legut, Foru).
<i>baebiñen</i>	. . .	5	» (Dim, Biñ, Nafar, Oñat, Berm).
<i>beebiñen</i>	. . .	1	» (Aretxal).
<i>babilen</i>	. . .	1	» (Lemoiz).
<i>babillen</i>	. . .	4	» (Bafik, Gik, Goroz, Ibar).
<i>bebilen</i>	. . .	5	» (Oroz, Muru, Arantz-añat, Añank, Erand).
<i>bebiñen</i>	. . .	67	»

III. ITZ BATZUEN ERABIDEA

<i>Euskera</i>	. . .	Eñirik geienetan.
<i>euskerie</i>	. . .	4 efitan (Aspe-mar, Eloñ, Mañab, Otxan).
<i>euskeria</i>	. . .	2 » (Ermu, Durang).
<i>euskerea</i>	. . .	2 » (Biñaro, Zean).
<i>uskerea</i>	. . .	1 » (Zean).
<i>eskuera</i>	. . .	8 » (Zig, Añazol, Aretxab).
<i>Euskaleri</i>	. . .	26 » (An emen).
<i>eskueleñi</i>	. . .	2 » (Gopeg, Estab).
<i>euskelerñi</i>	. . .	Gañerako eñi guzietan.
<i>Aixkire</i>	. . .	2 efitan (Mark-etx, Golñb).
<i>Zazpi</i>	. . . .	2 » (» »).
<i>Guzti</i>	. . . .	2 » (» »).
<i>Gazte</i>	. . . .	2 » (» »).

<i>egueztena</i> . . .	2	efitan (Mark-etx Golib).
<i>aberats</i> . . .	2	» (» »).
<i>bizartsu</i> . . .	2	» (» »).
<i>esne</i>	1	» (Mark-etx).
<i>ezne</i>	1	» (Golib).

Oar. — *Z* ta *tz*, *s* ta *ts* guzi-guziek ederki asmatu zifun Markinetxebafiko erantzuleak; Golibarkoak utsegin zitun bat edo beste. Bizkai zabalean ez dire gañerakoz ongi ebakitzen *z*, *tz*, *s*, *ts*, edo ez dire bereixten,

11. <i>Eguben</i> . . .	1	efitan (Zafat).
<i>euben</i> . . .	1	» (Elof).
<i>eugen</i> . . .	1	» (Ermu).

Gañerako guzietan *b* gabe. Asteko egunen izenetan, beira-gego, emanen ditugu *eguaun* eta gañerakoak.

- 12. *Bagilaren* zazpian. Efi guzietan. (-aren, -ân, etc.).
- 13. Bizkayan *berbeitia*.
- 14. *Eskeřik asko*. Lau ez beste efi guzietan.
eskařik asko. 5 efitan (Mendex, Elget, Legut, Nafaf, Aretxab).

15. *Donostia ala Donosti?*

Oar. — Efi askotan San Sebastian esaten dute; beste askotan Donosti ta Donostieko, Donostia ta Donostiko. Araugabeko zaldamize ontan ez diteke deus tinkorik atera. Alare adieraziko dut zenbatsu efitan *i* ta zenbatetan *ia* edo *ie* bildu dudan.

<i>Donostia</i> , -ie, -iara,		
-iera, -iako, -ieko.	54	efitan (Naste).
<i>Donosti</i> , -ko, -ra. . .	12	» (Tokika).
<i>Donostiñe</i> , -ñeko,		
-ñera	14	» (Txorier, Bilb-ifas, Gernikald).
<i>Donostidxe</i> , etc. . . .	2	» (Prux, lbáf).
<i>Dolostie</i>	4	» (Amorot, Elantx, Aspe bus, Mundak).
<i>Dolostiñe</i>	1	» (Axang).

16. <i>Geyago</i> . . .	1	efitan (Galdak).
<i>geyao</i>	1	» (Mendat).
<i>geyo</i>	1	» (Zean).
<i>geiago</i>	18	» (Tokika).
<i>geiao</i>	7	» (Txorief, ta Bilb-ing).
<i>giao</i>	11	» (Txorieri ta Bilbaoko itxasald).
<i>gio</i>	1	» (Zean).
<i>geian</i>	1	» (Arantz-afat).
<i>geyau</i>	2	» (Etxag, Maurg).

- geiyao* . . . 1 efitan (Befi).
- geiyau* . . . 3 » (Erib, Estab, Akost).
- geidxago* . . . 1 » (Amorot).
- geixao* . . . 3 » (Elg, Oña, Gantz).
- geixau* . . . 1 » (Mondr).
- geidxao* . . . 19 » (Durangald ta Markinald,
geien).
- geidxau* . . . 3 » (Nafaf, Ubid, Gopes).
- gedxao* . . . 20 » (Gernikald, Geien).
- gedxau* . . . 1 » (Mañar).
- gidxau* . . . 1 » (Muru).
- geao* . . . 4 » (Iguñ, Lemo, Bañik, Dim).
- geau* . . . 2 » (Bilar, Arteã).
17. *Yagon* . . . 50 efitan (Zig, Afat, Txorieñ, Gernikald,
yaon . . . 2 » (Elentx, Laukiz).
jagon . . . 7 » (Gernikald, geien).
yamon . . . 2 » (Iguñ, Lemo).
yabon . . . 4 » (Poru, Görl, Bañik, Erand).
jabon . . . 6 » (Bego, Luya, Afazu, Axang,
aitu . . . 1 » (Luyu).
Zaindu . . . 24 » (Zig, Durangald, Elofioald).
Zaindu . . . 12 » Gip-ald ta Markiñald geien).
zainñu . . . 2 » (Oñat, Aretxab).
seindu . . . 1 » (Nafafat).
18. *Agindu* . . . Eñirik geienetan; agindu, aindu, aindu.
Abindu iñon ez.
19. *Lezea* . . . 4 efitan (Bedi, Baki, Oñat, Orozk).
leza . . . 36 »
lexea . . . 1 » (Arteã).
lexe . . . 1 » (Dim).
lexa . . . 13 »
lezia . . . 1 » (Añank).
lezie . . . 10 »
lexie . . . 1 » (Muru).
lezii . . . 2 » (Befit, Ibañang).
potoska . . . 1 » (Gantzã) = Potue, potu. ¿Pozo'
tik?
20. *Argitara*, -ñara, ñera, etc. Eñi guzietan,
Argitaldu. Iñon ez.

21. Bizitza, bizitze, etc. bat, gauza bāt, neskatīla bat, eřegi-
ña bat, etc. Efi guzietan -a'rekin.
Bizitz bat, Nafařaten; alare gañerakoak *a*-rekin.
22. *Eřenteria*. . . 23 eřitan (An emen).
Eřenterie. . . 8 » (Txorieř geien).
Eřenteri . . . 16 » (Tokika).
Renteri . . . 1 » (Ařank).
Eřenterixa . . . 2 » (Mondr. lek).
Eřenteridxe. 21 »
Eřenterixe . . . 1 » (Gantz).
23. *Bilbao*. . . . 1 » (Eixag).
Bilboo . . . . 1 » (Aspe-mar).
Bilbo . . . . Gañerako efi guzietan.
24. *Enero*=
ilbaltza. . . . 1 eřitan (Oñati).
ustarīla . . . . 1 » (Aretxal) ustefile (Orozk-
zub).
urtařil, urteřil, urtaĩl, etc., ganerako efi guzietan.
- Febrero*=
Seseiřle eřirik geienetan. Z ongi ebakitzen duten eřian,
zezeile (Mark-etx). Golibařen zintzilika z? s?
Otsaiřle. . . . 1 eřitan (Beřiř).
Otsaiřla. . . . 1 » (Aretxal.)
- Marzo*=
Martie . . . . Efi guzietan. Martixe, dx, etc.
- Abril*=
Aprile, aprĩle, etc., eřirik geienetan.
Afrile . . . . 4 eřitan (Beřiz, Arbaz, Morg,
Muruet).
- Mayo*=
Maiatza, Maietza, maidxetza, etc. efi guzietan.
Majatsa (Aulest). ??
- Junio*=
Bagila, bagĩl, etc., efi guzietan.
Babaiřla (Lařab).
- Julio*=
Garagařil, etc. Efi guzietan. *Uzta*, Oñatin.
- Agosto*=
Abustue, etc. Efi guzietan.

Septiembre=

Iraile, etc. Efirik geienetan.

Agoña . . . . . 7 efitan (Gip. ald).

Uñi Ielengoko . 12 » (Añatira geien).

Autumo, *autono*. 3 » (Berang, Urdul, Getx).

Uñidxe aurreko . (Maurg).

Octubre=

Uñidxe, *uñile*, etc. Efirik geienetan.

Uñi bigarengo . 10 efitan (Añat, Zig, geien).

uñitea . . . . . 1 » (Laukar).

uñieta . . . . . 1 » (Lezam).

uñiete . . . . . 2 » (Berang, Urdul).

uñieti . . . . . 1 » (Getx).

uñitii . . . . . 1 » (Laukiz).

Noviembre=

Semendie. Efirik geienetan. Z ongi ebakitzen dutenetan, Markinentxebaran eta Golibaren *zemendie*.

Diciembre=

Abendue. Efi guzietan.

Ilolee. Berangon. Bakan entzuten da *abendu*.

25. *Almuerzo* = *armosue* geienak.
26. *Almorzar* = *armosau*.
gosaldu 1 efitan (Oñat).
29. *Grabiël*. . . 76 efitan.
Grabixel . 1 » (Gantz).
Grabidxel . 1 » (Otxand).
30. *Ardantegi* . 15 » (Tokika).
ardandegi . 2 » (Amorot, Zaldib).
- Mintegi*. . . 16 »
minñegi. . . 6 »
muntegi . 2 » (Añazol, Elof).
31. *Isiltasun* . 30 »
Isildasun . 0 »

Itz au ez da agitz efitafa.

32. *Biguntasun*, *t*-rekin. Efi guzietan.
Bigundasun 1 efitan (Estab).
Zuzentasun. Efi guzietan *t*-rekin,

33. *Eraiñe*. Kortezubi zafak.
34. *Bide zabala* guziek.
bide barñe = carretera (Lemo, Axang; Legut, Kortezubi).
Bidezora . . . 18 efitan. Efi askotan ez da oitzen.
Bidezain . . . 15 »
Bitzain . . . 1 » (Lemo).

Camñerue maizenik.

35. *Ilkor*. Itz au ere ez da efitafa. Bakañen batzuk entzun dutenez erantzun oi dute *ilkor* eta ez *ilgor*.
36. *Napañoatik* . . . 33 efitan (Naste).
Napañoara . . . (Lengotsuetan).
Napañuatik . . . 5 efitan.
Napañuetik . . . 9 »
Napañuutik . . . 1 » (Ibañang).
Napañoatik . . . 22 »
Napañotik . . . 1 » (Mañurg).
Napañotik . . . 4 »
Napañutik . . . 8 »
Napañatik . . . 4 »
Nabañatik . . . 2 »

Oar.—Efi askotan ez ezaguna edo beintzat ez entzuna da Napañoa.

37. *Napar bat* . . . 67 efitan.
nafar bat . . . 13 »
napartar bat . . . 1 » (Mendat).
nabar bat . . . 1 » (Goroñika).
nabaño bat . . . (Nonbaitsu).
39. Asteko egunen izenak. Aldakuntze duten egunak bakañik ipiñiko ditut.
- Lunes* = *ilena* . . . 9 efitan (Bilb ing, Orozk).
ilena . . . 15 » (Txorieñ, Zig, Bilbaoko itxasald).
ilenea . . . 1 » (Laukar).
astelena . . . Gañeraño efi guzieñan.
- Martes* ta *miercoles* martiñena, martixena, etc., ta eguastena, eguestena, egustena.
- Jueves* = *eguenta* geienak.
eguaune . . . 8 efitan (Zig, Nafafat).
eguune . . . 1 » (Mung).

Viernes = *Bariku* geienak.

<i>egubakoitz</i> . . .	1	»	(Elg).
<i>eguakotx</i> . . .	4	»	(Erib, Maurg, Aré- txab, Mondr).
<i>eguekotx</i> . . .	1	»	(Gantz).
<i>eubakotx</i> . . .	1	»	(Gopeg).
<i>ebaikots</i> . . .	1	»	(Oñat).
<i>ebakotx</i> . . .	1	»	(Muru).
<i>eguaikots</i> . . .	1	»	(Elgel).

Sabado ta domingo zapatu ta domeka.

40. *Aste guren* = semana santa . . . 3 efitan (Īodi, Zarat, Mendex).
Astelen guren = lunes santo . . . 4 efitan (Berm, Axang, Mendex, Mund).
martitzen guren . . . 6 efitan (Meñ, Zarat, Mendex, Mund, Axang, Berm).
eguasten guren . . . 10 » (K-zub, Isp, Gald, Mendat, Meñ, Zarat, Īodi, Mund, Berm, Axang, Mendex).
eguen guren . . . 14 » (Lengoetan eta Mañarian, Lemoan, Zeanurin, Beg).
bariku guren . . . 9 » (Begoñ, Zarat, Zean, Īodi, Mañ, Mund, Berm, Axang, Mendex).
zapatu guren . . . 5 » (Īodi, Berm, Mund, Axang, Mendex).
arte, eguen, bariku-gurun (Zean).

Oar.—Efi geigotan ere aurki esanen da: *ez* nun bear adiña galdegin. Batzuk *bariku gurena* ordez *bariku kurutze* esaten dute; beste batzuk *iduluntzi, idulintzi*. «Iduluntzi egunian baraua autsi baño oba, da sapo bixie iruntsi» (Bedia) *Indulientzi, indulgentzi* egune dirudi.

41. Etzen bear adiñe galdegin, *To ta no* elduentzat, eta *ixo* muñikoentzat oitzen bide dire. Ez *ño* ta *fo* balinbada.

42. 0.

43. Despedidu, geienak.

44. Saludar = *Txera egin* . . . Amoroton.

45. *Gogoratu* . . . 60 efitan.

<i>gomutau</i> . . .	8	»	(Tokika).
<i>ausnartu</i> . . .	1	»	(Gantz).

46. *Kurutze* . . . 27 efitan (Durangald, Markinald, Afat).

kurtze . . . 71 »

kurtziyue . . . 2 » (Ibañang, Ea).

47. Griña, griñe. Ez dirudi itz efitafa. Oitzen dutenaz baño entzuten dutenaz ezagutzenago dute. *Griña, griñe, ez girña, girñe.*

48. *Kelemente* . . . 13 efitan (Tokika).

Klemente . . . Gañerako efitan.

49. *Geure alde* . . . 65 efitan.

geure favore . . . 24 »

geure aldera . . . 4 » (Etxag, Estab, Gaut, Mañ).

geure favorera . . . 2 » (Gopegi, Gorliz) favorã.

geure favoren . . . 1 » (Berang).

gure aldez (Forua?)

50. *Jauna kendu ortik* . . . Guziek.

51. *Edaten, eraten* (noa) geienak.

edate, erate » 4 efitan (Etxag, Akost, Lod, Naf).

edatera eratera » 4 » (Mañab, Gizab, Mendex, Aul).

52. Akordau zaitetz, saites. 30 efitan (Naste).

» *zaitz, saitez* . 45 » »

»

» *zatez, sates* . 3 » (Estab, Oñat, Aretx).

» *sate* . . . 2 » (Iguñ, Biñar).

» *zaitz* . . . 2 » (Aspe-mar, ??)

» *sadis* . . . 1 » (Nafar).

» *satis* . . . 1 » (Orozki).

» *zaitz, saiz* . . 12 » (Zig geienak) Aurki geiagotan ere).

53. *Aprika* . . . 10 efitan.

Afrika . . . Beste guzietan.

54. Sentarse.

lezafi, yesafi, dxesafi . 34 efitan. Ezafi (igufe).

Yazafi, yasafi . . . 2 » (Gizab, Otx).

yafi, jafi, dxafi . . . 52 »

55. *Ezta esebe, ezebe ezta* . . . Geienak.
Ezebere . . . 3 efitan (Prux, Mirab, Etxag).
ezta bapere . . . 2 » (Lemoiz, Orozk).
ezta ezer . . . 33 »

Oar.—*Esebez ta ezer ez*, bietara, efi askotan dakite; baño oituen *ezebez* da.

56. *Lege*. Efi guzietan.

57. *Aite jaune, aita jauna* . . . 12 efitan (Zig, Gip-ald).
aitaita, aitaite . . . 14 » (An emenka).
aiteite . . . 1 » (Mendat).
aifita, aifite . . . 51 »
aifia, aifite . . . 2 » (Mendex, Axang).
atxitxe . . . 2 » (Berm, Elentx).
aitue . . . 15 » (Afat, Bilb-ing).

58. *Yagi, jagi, dxagi* . . . 86 »
Jaigi, yaigi . . . 3 » (Aspe-mar, Begoñ, Lodi).
Yaiki . . . 1 » (Oñati).
Yegi . . . 3 » (Bedi, Zamud, Plenz).

59. *Bastantes hombres*.

- Naiko gizon, eta naikue gizon* . . . 39 efitan (Naste).
naiko gizonik, eta naikue gizonik . . . 24 » (Gernikald geien).
gizonik naikoa . . . 8 » (Naste).
gizon naikoa, gizona naikoa . . . 6 »
gizonik asko . . . 24 »
gizon asko . . . 1 » (Elget).

60. *Ulertu* . . . 8 » (Lemo, Gald, Zarat, k-Zub, Axang, Mund, Meñ, Mung).

Itz au galtzen ari da, oitzen den efitetan ere. Zafak bakafik esaten dute. Aurki esanen da efi geigotan.

61. *Triste= motz* . . . 7 efitan (Bedar, lsp, Mendex, k-Axpe-in).
iñun . . . 2 » (Zean, Aretxal).
itzal . . . 1 » (Mund).
motel . . . 1 » (Zean).

biotzil . . . 2 eritan (Mendex, poru Aspe-m).
soil . . . 2 » (k-Zub, Gantz).

Geienak *triste*.

62. Efegutu . . . . . Efi guzietan.

62. *Mariposa*.

1) Eskabi	5 eritan	(Zean, Yufet, Bé- fiz, Mañab, Zalb).
2) Eltxo, eltxue, etc.)	8 »	(Eloñald).
3) <i>Sorginbitxie</i>	7 »	(Gernik-ingur).
4) <i>Sorgindera</i> (sorginderi, etc.)	10 »	(Gernikald).
5) <i>Sorgin-ninja</i>	1 »	(Gizab.)
6) <i>sorgin-mandatarie</i>	2 »	(Marur, Laukar).
7) <i>mitxeleta</i>	1 »	(Gantz).
8) <i>mitxelife</i>	1 »	(Galdak).
9) <i>mitxileta</i>	2 »	(Aramai, Galdak)
10) <i>tximeleta</i>	3 »	(Elget, Aretx, Mondr).
11) <i>mitxilote</i>	3 »	(Dim, Lemo, Za- mud),
12) <i>mirtxilote</i>	1 »	(Derio).
13) <i>mitxilotoi</i>	1 »	(Igur).
14) <i>mitxirote</i>	1 »	(Arantz-Añat).
15) <i>mitxilikote</i>	1 »	(Golib).
16) <i>pitxilote</i>	4 »	(Erib, Maurg, Le- zam, Zaldib).
17) <i>pitxeleta</i>	1 »	(Aretx).
18) <i>txipeleta</i>	2 »	(Oñat, Aretx).
19) <i>txipilote</i>	1 »	(Ernu).
20) <i>txirpilote</i>	4 »	(Getx, Erand, Sondi, Urdul).
21) <i>pertxilote</i>	3 »	(Gorliz, Bafik,
22) <i>pirtxilote</i>	2 »	(Luyú, Leyo).
23) <i>txerpeleta</i>	1 »	(Lemoiz).
24) <i>txerpilote</i>	1 »	(Berang).
25) <i>pertzilatie</i>	1 »	(Marur).
26) <i>pertzileta</i>	1 »	(Akost).
27) <i>pixpolota</i>	2 »	(Laukiz, Gatik).
28) <i>txiripita</i>	3 »	(Beg, Gald, Plenz).
29) <i>txiribija</i>	1 »	(Aul).
30) <i>txiribiri</i>	1 »	(Mark-etx).
31) <i>txiripiri</i>	1 »	(Nabarn).

- 32) *txilipitañe*. . . . . 1 » (Lafab).
33) *txalapitxiya* . . . . . 1 » (Ondafu).
34) *txalopitxie* . . . . . 1 » (Befit).
35) *kalapitxitxi*

- Araña* = *aramu*. . . . . 15 efitan (Gernikald).
    marasuri . . . . . 3 » (Ermu, Mendex, Isp.)
    marasuru . . . . . 1 » (Aspe-bus).
    maasuri . . . . . 9 » (Markinal-geien).
    masmau . . . . . 4 » (Ibafang, Ea, Elentx, Gaut).
    parasuria, e. 3 » (Amorot, Lek, Bedar).
    maraspia . . . . . 1 » (Gizab).
    miarmie . . . . . 11 » (Durangald).
    mierma, -ie . . . . . 2 » (Afazol, Zaldib).
    armiarma . . . . . 1 » (Oñati).
    amiarune . . . . . 1 » (Aramay).
    amalaune . . . . . 1 » (Legut).
    amañatza . . . . . 3 » (Gantz, Mondr, Aretx).
    kikiñimañu . . . . . 1 » (Mund.)

- Murciélago* = *saguzara*. . . . . Geienak.
    saguaratoi . . . . . 1 efitan (Mundak).
    gautxori . . . . . 8 » (Zig, Nafar, Ibañu, Lafa).
    gauontza . . . . . 1 » (Gizab).

- Rana* = 1) *ugare*. . . . . 1 efitan (Aul).
2) *ugaratxo* . . . . . 2 » (Ermu, Zamud).
3) *ugaraio* . . . . . 1 » (Erand).
4) *ugarario* . . . . . 2 » (Berang, Leyo).
5) *ukaraso* . . . . . 1 » (Lafab).
6) *urgaxidxo* . . . . . 1 » (Amorot).
7) *ugatsiyu* . . . . . 1 » (Isp).
8) *ugaraziyo* . . . . . 1 » (Mund).
9) *ugaraxiyo* . . . . . 9 » (Gernikald).
10) *ugaziyo* . . . . . 1 » (Golib, Mendat, Mendex).
11) *ugazidxo* . . . . . 1 » (Markin).
12) *ugaxiyu* . . . . . 10 » (Tokika).
13) *ugaraiño* . . . . . 3 » (Erib, Akost, Laukar).
14) *ugarizio* . . . . . 1 » (Gizab).
15) *ugarixiyo* . . . . . 1 » (Elentx).
16) *ugaridxo* . . . . . 2 » (Izurz, Elofi).
17) *ugarixo* . . . . . 1 » (Tokika).
18) *ugaxo* . . . . . 2 » (Otxand, Aramay).
19) *ubarasiyo* . . . . . 1 » (Bedar).
20) *obaotxu* . . . . . 1 » (Oñat).

- 21) *ugera* . . . 1 efitan (Legut).
22) *ugeraxo* . . . 1 » (Berfiz).
23) *ugeratxo* . . . 1 » (Lezam).
24) *ugerasiyo* . . . 1 » (Meñ).
25) *ugeraxiyo* . . . 1 » (Bak).
26) *ugerixiyo* . . . 1 » (Mañ).
27) *ugeraidxo* . . . 1 » (Maurg).
28) *ugerixo* . . . 2 » (Plenz, Bafik).
29) *ugereidxo* . . . 1 » (Nafar).
30) *urgelxo* . . . 1 » (Gatik).
31) *urguixu* . . . 1 » (Laukiz).
32) *ugexaridxo* . . . 1 » (Afiet).
33) *ugexaidxo* . . . 1 » (Fik).
34) *ugelasiyo* . . . 4 » (Axang, Berm, K-zub, Foru).
35) *ugelaixo* . . . 1 » (Begoñ).
36) *ugelaxo* . . . 5 » (Derio, Sond, Estab, Gal-
dak, Afank).
37) *ugelatxo* . . . 1 » (Orozk).
38) *xubelaxa* . . . 1 » (Dim).
39) *txubelaxo* . . . 2 » (Bilar, Iguf).
40) *txuberaxo* . . . 3 » (Lem, Zean, Arantz).
41) *uberaxidxo* . . . 1 » (Lek).
42) *uberaixo* . . . 1 » (Elg).
43) *txugeraxo* . . . 1 » (Bed).
44) *xubaxo* . . . 1 » (Apata).
45) *ubaxo* . . . 1 » (Apata).
46) *txuaso* . . . 1 » (Afazol).
47) *txuaxo* . . . 1 » (Aspe-m).
48) *ugaraso* . . . 1 » (Mirab).
49) *ugaxariyo* . . . 1 » (Morga).
50) *ugaxaiyo* . . . 1 » (Gamiz).
51) *ugarabixiyo* . . . 1 » (Durango).
52) *txantxiku* . . . 1 » (Oñat).
53) *abaña* . . . 1 » (Zarat).
54) *txugulayo* . . . 1 » (Zean).

Sapo = Durangafa 1 efitan (Aulest).

- tripitrapu* . . . 1 efitan (Ondafu).
mortala . . . 4 » (Ibafang, Elentx, Ea, Gautz).
sapue . . . Gañerakoetan.

Oar.—Mortalak gauz aundi-aundia adirazten du. Batzuk *sapo mortala* esaten dute.

64. *Frantzia*, e, dxa, dxe. . . Geienak.
Prantzia, e, dxa, dxe. . . 13 efitan (Tokika).
65. *Frantzesa*. . . Geienak.
prantzesa. . . 13 efitan (Lengoetan).
66. Gomutagafi. . . 7 efitan.

Oar.—Ez da itz efitara. Gomutau oitzen duten efitetan ulertzen dute gomutagafi, baño ez *recordatorio* ordez, bai «memorable» ordez.
